

SCOTTISH LAND COMMISSION
COIMISEAN FEARAINN NA H-ALBA

Aithisg Bhliadhnaile is Cunntasan

2022 – 2023

Aithisg Bhliadhnail is Cunntasan 2022-2023

Air a cur fa chomhair Pàrlamaid na h-Alba, a rèir Earrann 20, Clàr 2,
paragraf C de dh'Achd Ath-leasachadh an Fhearainn (Alba) 2016.

Dhan Fhìor Urramach Humza Yousaf Prìomh Mhinistear an Rìgh

A Phrìomh Mhinisteir chòir

Tha sinn ga mheas mar urram a bhith a' cur fa ur comhair an
còigeamh Aithisg Bhliadhnail is Cunntasan airson Coimisean
Fearainn na h-Alba, a' buntainn ris a' bhliadhna 2022-2023.

Leis as h-uile deagh dhùrachd

Andrew Thin, Cathraiche

Hamish Trench, Ceannard

SCOTTISH LAND COMMISSION
COIMISEAN FEARAINN NA H-ALBA

An Lòchran, 10 Làrach Inbhir Nis, Inbhir Nis, IV2 5NA

@ info@landcommission.gov.scot ☎ 01463 423 300 🌐 www.landcommission.gov.scot

“““

'S e ar lèirsinn gum bi siostam sealbh, rianachd is cleachdadh fearainn ann a tha cothromach, in-ghabhalach is tarbhach agus a bheir buannachdan nas fheàrr do mhuinntir na h-Alba air fad.

Clàr-innse

AITHISG COILEANAIDH 02

Lèirmheas de dh'obair Coimisean Fearainn na h-Alba ann an 2022-23, a' gabhail a-steach anailis den libhrigeadh is den choileanadh againn, agus an suidheachadh againn aig deireadh na bliadhna.

Tar-shealladh 02

Ro-ràdh 02

Cò sinne 03

Na tha sinn a' dèanamh 03

Ciamar a tha sinn ga dhèanamh? 04

Na prìomh chùisean is chunnartan a tha romhainn 08

Mion-sgrùdadh air coileanadh 10

Na choilean sinn 10

Coimiseanair Tuathanachas Màil 16

Suidheachadh Ionmhasail 18

A' bhuidheann againn 20

AITHISG CUNNTACHALACHD 24

Anns an aithisg seo, tha na prìomh aithrisean agus aithisgean a tha ga dhèanamh comasach gum faod Coimisean Fearainn na h-Alba riatanasan cunntachalachd a choileanadh agus gèilleadh ri deagh riaghladh corporra a dhearbhadh.

Aithisg air Riaghladh Corporra 24

Aithisg nan Stiùirichean 24

Aithisg air Uallaichean an Oifigeir Chunntachail 26

Aithris air Riaghladh 27

Aithisg air Tuarastalan is Luchd-obrach 35

Poileasaidh air Ìocadh 35

Aithisg air Luchd-obrach 40

Aithisg Cunntachalachd Phàrlamaideach 42

Aithisg an Luchd-sgrùdaidh Neo-eisimeilich 43

AITHRISÈAN IONMHASAIL 48

Aithris air Caiteachas Lom lomlan 48

Aithris air an t-Suidheachadh Ionmhasail 49

Aithris air Sruthan Airgid 50

Aithris air Atharraichean ann an Earrainnean Luchd-pàighidh Chìsean 51

Nòtaichean mu na h-Aithrisean Ionmhasail 52

STIÙIREADH AIR CUNNTASAN 62

Tar-shealladh

Tha an aithisg coileanaidh na geàrr-chunntas air Coimisean Fearainn na h-Alba, air ar n-adhbhar, ar n-amasan agus ar coileanadh thar na bliadhna agus cuideachd air buaidh agus stiùireadh nam prìomh chunnartan.

Ro-ràdh

Bho Cheannard agus Cathraiche Choimisean Fearainn na h-Alba

A' coimhead air ais air bliadhna de dh'atharrachadh is de dhùbhlain airson fearann na h-Alba, tha sinn moiteil às na tha Coimisean Fearainn na h-Alba fhathast a' dèanamh ann a bhith a' toirt seachad anailis, comhairle agus a bhith a' stiùireadh smaoineachadh Am-bliadhna tha sinn air freagairt gu sgiobalta gus dèiligeadh gu sònraichte ris na buaidhean a tha a' tighinn am bàrr bho atharrachaidhean gus cothromachadh-carbon agus amasan nàdair na h-Alba a choileanadh.

Tha an t-àrdachadh ann an luach agus ann an iarrtas airson fearann na h-Alba air a bhith follaiseach. Tha ar n-obair ann a bhith a' tuigsinn gluasadan margaidh an fhearainn dhùthchail, na h-adhbharan airson co-dhùnaidhean seilbh, agus a' bhuidh a th' aca air poileasaidh poblach air feuchainn ri taic a thoirt do Mhinistearan le eadar-ghluasad cothromach. Tha sinn air mion-sgrùdadh agus lèirsinnean fhoillseachadh air margaidh an fhearainn dhùthchail, le molaidhean nan cois airson atharraichean poileasaidh agus a bhith a' cur cleachdadh cunntachail an gnìomh.

Tha ar dealas gus deagh chomhairle agus stiùireadh a thoirt seachad soilleir. Tro Prògram an Deagh Chleachdadh againn, bidh sinn a' tabhann comhairle do dh'ùachdarain, manaidsaran agus coimhearsnachdan ann an Alba bhailteil is dhùthchail. Leis an obair-cùise againn a' gabhail a-steach obair le còrr is 100 neach-conaltraidh am-bliadhna, tha sinn a' cumail oirn a' toirt taic do dhaoine le libhrigeadh phrionnsapalan Aithris Còraichean is Dleastanasan Fearainn na h-Alba. Le bhith a' gabhail pàirt ann an ath-sgrùdadh Aithris Còraichean is Dleastanasan Fearainn aig Riaghaltas na h-Alba, thug e cothrom dhuinn deagh chomhairle a thoirt seachad gus ath-sgrùdaidhean agus nòtaichean stiùiridh practaigeach a chruthachadh an cois na h-aithris ath-sgrùdaichte.

Tha an Coimiseanair Tuathanachas Màil air dàimhean a dhèanamh eadar uachdarain agus teanantan àiteachais agus e air stiùireadh ùr a thoirt seachad am-bliadhna mu bhith a' leigeil seachad agus a' sònrachadh ghabhaltasan àiteachais. Tha ar n-obair ann an tuathanachas màil am-bliadhna cuideachd air fòcas a chur air atharrachaidhean ann an inbhean taigheadais agus glaçadh carboin, a' tuigsinn na buaidh aca air gabhaltasan tuathanais, agus a' fiosrachadh sgrìobhadh Bile an Àiteachais aig Riaghaltas na h-Alba.

Tha sinn air cumail oirn a' leasachadh ar dòighean-obrach, a' gluasad gu oifisean ùra còmhla ri lomairt na Gàidhealtachd is nan Eilean. Tha an gluasad seo a' cumail taic ri co-obrachadh, a' comasachadh obair mheasgaichte shùbailte a bheir taic do shunnd luchd-obrach agus a bhios a' libhrigeadh sàbhalaichean èifeachdais.

Leis a' bhliadhna seo a' tighinn gu crìch, tha ar fòcas air gluasad a dh'ionnsaigh cruthachadh a' Phlana Ro-innleachdail ùr againn airson 2023-26. Cha robh e riamh cho soilleir cho buntainneach 's a tha dealas na h-Alba eadar-ghluasad cothromach agus soirbheas eaconamach a bhith ann. Is e an dùbhlain ris a bheil sin a' gabhail a bhith a' dèanamh cinnteach gu bheil an Coimisean fhathast sùbailte agus freagairteach, ag amas ar n-oidhirpean gu sònraichte air far am bi a' bhuidh as motha aca ann a bhith a' meudachadh comas fearainn na h-Alba.

Tha sinn a' dèanamh fiughair ris an àite a bhios againn ann a bhith a' cumadh fearainn na h-Alba sna bliadhnaichean ri teachd.

Andrew Thin, Chair

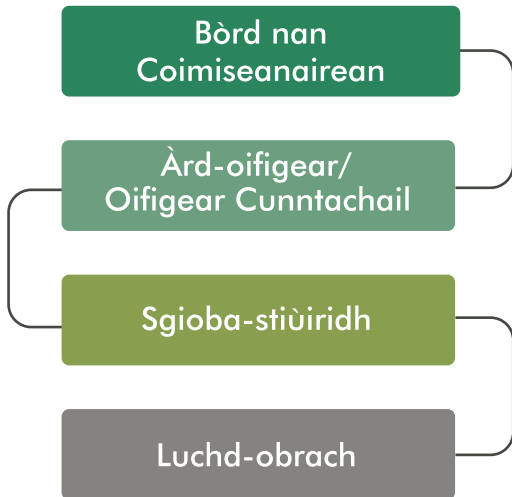

Hamish Trench, Chief Executive

Cò sinne

Tha Coimisean Fearainn na h-Alba na bhuidheann phoblach neo-roinneil (NDPB) a chaidh a stèidheachadh air 1 Giblean 2017 fo Achd Ath-leasachaidh an Fhearainn (Alba) 2016. Air a' Choimisean, tha còig Coimiseanairean Fearainn agus aon Choimiseanair Tuathanachas Màil, agus chaidh iad uile a chur an dreuchd le Ministearan na h-Alba. Tha a' bhuidheann stèidhichte ann an Inbhir Nis agus tha sgioba de 19 luchd-obrach ann (mar a bha cùisean air 31 Màrt 2023), leis a' Cheannard, Hamish Trench, air an ceann. Tha sinn air ar làn-mhaoineachadh le Riaghaltas na h-Alba, le buidseat de £1.55m airson 2022--23. Tha seo an coimeas ri 19 luchd-obrach ann an 2021-22 agus buidseat de £1.526m làn-mhaoinichte le Riaghaltas na h-Alba.

Structar na Buidhne

Coimiseanairean Fearainn na h-Alba (clì gu deas): An Dr Sally Reynolds, Andrew Thin (Cathraiche), Lorne MacLeod, an t-Àrd-ollamh David Adams, Megan MacInnes agus an Dr Bob McIntosh (Coimiseanair Tuathanachais Màil).

Na tha sinn a' dèanamh

'S e dreuchd Coimisean Fearainn na h-Alba a bhith a' brosnachadh smaoineachadh às ùr agus atharrachadh anns an dòigh sa bheil Alba a' sealbhachadh agus a' cleachdadh fearann agus a bhith a' toirt comhairle do Riaghaltas agus Pàrlamaid na h-Alba air prògram leantainneach de dh'ath-leasachadh fearainn. A bharrachd air a bhith a' toirt seachad comhairle agus molaidhean airson lagh agus poileasaidh, bidh sinn a' toirt seachad ceannas a thaobh atharrachadh ann an cultar agus cleachdadh.

Lèirsinn

'S e ar lèirsinn gum bi againn siostam sealbh, rianachd is cleachdadh fearainn a tha cothromach, inghabhalach is tarbhach agus a bheir buannachdan nas fheàrr do mhuinntir na h-Alba air fad.

Tha an aithris air Còraichean is Dleastanasan Fearainn a chaidh fhoillseachadh le Riaghaltas na h-Alba a' cur an cèill na lèirsinn airson dàimh làidir is beothail eadar talamh agus muinntir na h-Alba, a tha na fhream gus prògram ath-leasachadh fearainn na h-Alba a stiùireadh.

Cumaidh na prìomh luachan againn taic ris an obair a nì sinn agus mar a bhios sinn ag obair:

Ionracas

Tha sinn ag obair airson muinntir na h-Alba agus tha sinn cunntachail dhaibh

A' toirt dùbhlann

Tha sinn a' cur dùbhlann oirnn fhìn agus air càch a bhith a' stiùireadh atharrachadh

Tionnsgalachd

Tha sinn a' leasachadh smaoineachadh a tha àrd-amasach agus adhartach

Ùghdarrachadh

Tha sinn gar brosnachadh fhìn agus a' brosnachadh càch gus miannan-adhartais na h-Alba a choileanadh tro ath-leasachadh an fhearainn

Builean ro-innleachdail

Bidh sinn ag obair gus na builean seo a choileanadh:

1

Tha sealbh air fearann na h-Alba agus tha e air a chleachdadh ann an dòighean a tha cothromach, inghabhalach is tarbhach

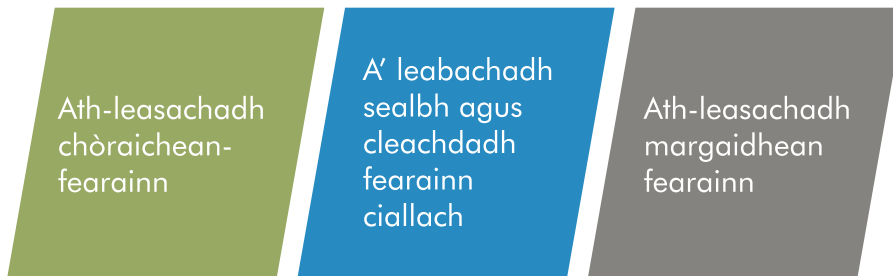
2

Tha cothrom air barrachd de shluagh na h-Alba buaidh a thoirt agus sochairean fhaighinn bho cho-dhùnaidhean mu fhearann

3

Tha an dòigh anns am bi sinn a' cleachdadh fearann na h-Alba a' cruthachadh luach poblach agus sunnd eaconamach

Tha plana ro-innleachdail a' Choimisein a' mìneachadh trì raointean prìomhachais a thaobh obair:

Ag ath-nuadhachadh chòraichean agus seilbheadaireachd fearainn – gus pàtran sealbh fearainn nas measgaichte agus nas tarbhaiche a bhrosnachadh, a' cur mhodailean smachd ùra an comas gus cuir ris an fharsaingeachd de dhaoine a gheibh buannachd bho chòraichean fearainn

A' leabachadh seilbheadaireachd agus cleachdadh fearainn ciallach – gus atharrachadh a thoirt air adhart air mar a tha fearann fo sheilbh, air a riaghladh agus air a chleachdadh, a' cuideachadh dhaoine agus buidhnean gus prionnsapalan na h-Aithris air Còraichean is Dleastanasan Fearainn a chur an gnìomh

Ag ath-leasachadh margaidhean fearainn – airson a bhith a' gabhail a-steach atharrachaidhean a dh'fhaodadh a bhith air siostam nan cìsean gus taic a thoirt do dh'ath-bheothachadh agus ath-nuadhachadh, ag ath-sgrùdadh mar a tha fearann air a luachadh agus a' comharrachadh roghainnean practaigeach gus dèanamh cinnteach gu bheil fearann air a chleachdadh nas fheàrr airson leas a' phobail.

Mar a nì sinn e

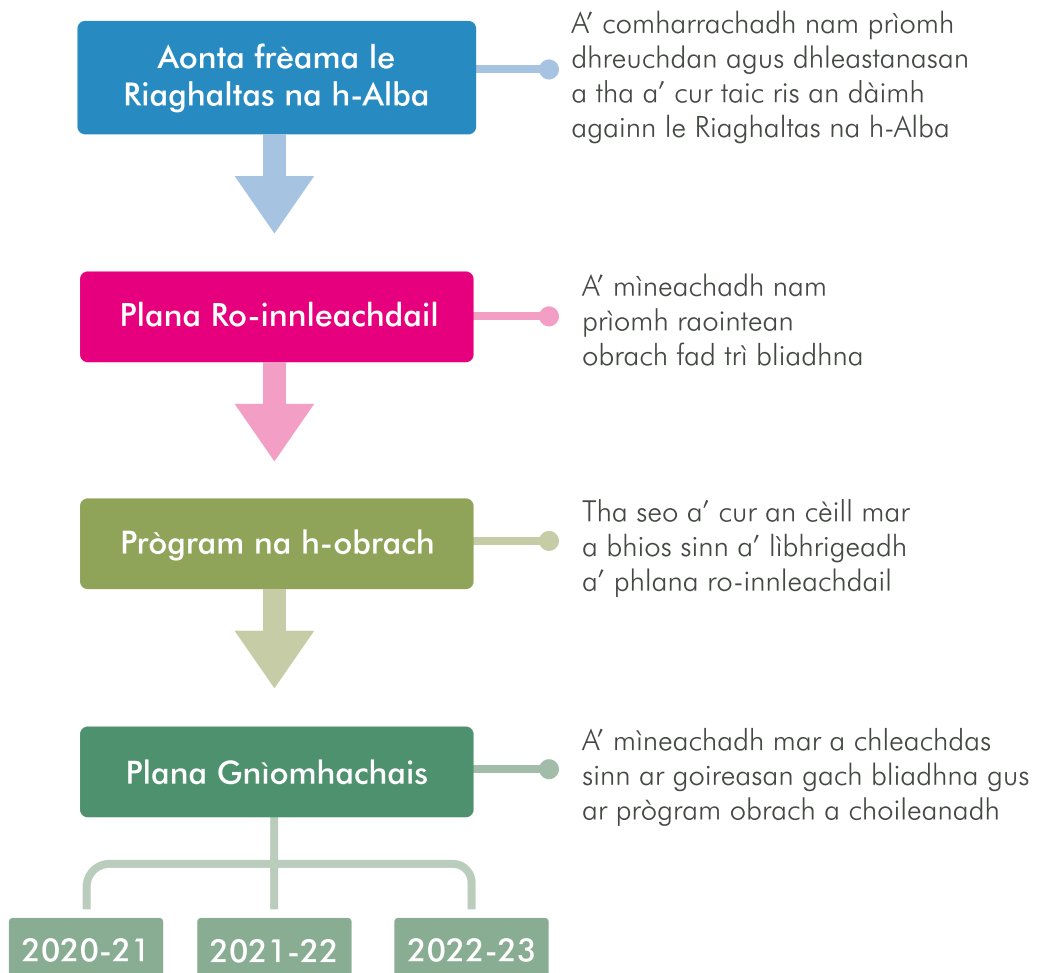
Tha sinn ag obair gus am plana ro-innleachdail is na builean againn a choileanadh tro bhith:

- **A' Rannsachadh agus a' sgrùdadh** – a' toirt seachad fianais agus anailis, a bhios a' fiosrachadh comhairle agus molaidhean do Mhinistearan na h-Alba agus do Phàrlamaid na h-Alba
- **A' stiùireadh atharrachadh ann an cleachdadh** – a' toirt seachad dùilean soilleir agus taic gus daoine agus buidhnean a chuideachadh gus prionnsapalan Aithris Còraichean agus Dleastanasan Fearainn na h-Alba a chur an sàs
- **A' cur feadhainn eile an sàs agus a' cruthachadh chom-pàirteasan ro-innleachdail** – cuiridh sinn am poball agus luchd-ùidh an sàs anns an obair againn agus togaidh sinn com-pàirteasan ro-innleachdail gus àrdachadh a thoirt air buaidh na h-obrach againn
- **A' cumail taic ri Coimiseanair Tuathanas Mài** – a' libhrigidh foincseanan reachdail Coimiseanair Tuathanas Mài.

Am-bliadhna ghluais sinn a-steach dhan bhliadhna mu dheireadh den phlana ro-innleachdail trì-bliadhna againn airson 2020-23. Tron bhliadhna, tha an Coimisean air prògram susbainteach de chomhairle agus conaltradh poblach a libhrigeadh, a' dèanamh mholaidhean airson atharrachaidhean ann an lagh is poileasaidh, agus a' brosnachadh atharrachaidhean nas luaithe ann an cultar agus cleachdadh.

Tha am prògram obrach a' mìneachadh na nì sinn gus am plana ro-innleachdail a libhrigeadh tron trì bhliadhna. Tha am plana obrach bliadhnail a' cur an cèill mar a bhios sinn a' cleachdadh nan goireasan againn anns gach bliadhna ionmhais gus am prògram obrach agus plana ro-innleachdail againn a libhrigeadh. Chaidh plana gnìomh 2022-23 a chruthachadh a rèir nam prìomhachasan ro-innleachdail leantainneach.

An Structar Libhrigidh againn

Annas a' phlana ghnìomh againn airson 2022-23, thàinig grunn phìosan obrach cudromach gu crìch agus thòisich raointean obrach ùra agus bha seo uile air a stiùireadh le com-pàirteachadh le luchd-ùidh agus com-pàirteachadh poblach. Chuir adhartas le agus crìochnachadh nam builean ris a' phlana gnìomhachais bhliadhnail, ri builean ro-innleachdail agus ri builean frèam coileanaidh nàiseanta Riaghaltas na h-Alba.

Tha am Frèam Coileanaidh Nàiseanta aig Riaghaltas na h-Alba a' mìneachadh nam Builean Nàiseanta aig àrd-ìre gus Alba a dhèanamh na h-àite-fuirich nas fheàrr agus na dùthaich nas beartaiche agus nas soirbheachaile:

Cuiridh sinn ris

Tha na builean air [taobh-duilleig 4](#) a' cur ris na builean a leanas ann am frèam coileanaidh nàiseanta Riaghaltas na h-Alba agus ann an amasan nan Dùthchannan Aonaichte airson leasachadh seasmhach.

Builean frèam coileanaidh nàiseanta Riaghaltas na h-Alba:

Eaconamaidh

Àrainneachd

Coimhearsnachdan

Còraichean Daonna

Amasan nan Dùthchannan Aonaichte airson leasachadh seasmhach:

Bailtean-mòra agus
Coimhearsnachdan
Seasmhach

A' lùghdachadh
neo-ionannachd

Gnìomhach
a thaobh na
gnàth-shìde

Beatha
air Tìr

Deagh Obraichean
agus Fàs
Eaconamach

Tha am-bliadhna air a bhith na bliadhna de dh'ath-leumachd agus de shùbailteachd, leis gu bheil an dùthaich a' leantainn air adhart a' faighinn seachad air a' ghalair lèir-sgaoilte Covid-19 agus bha dùbhlain eaconamach mu choinneimh na dùthcha cuideachd. A dh'aindeoin nan dùbhlain mu choinneamh bhuidhnean poblach, gnìomhachasan, agus buidhnean eile thar roinnean, bha an Coimisean fhathast sùbailte na dhòigh-obrach. Thug coinneamhan riaghlaidh is buidhne cunbhalach cothrom dhuinn ar prìomhachasan agus ar comas-lìbhrigidh ath-sgrùdadh, a' dèanamh atharrachaidhean riatanach air clàran-ama agus planadh obrach gus dèanamh cinnteach gun tèid prìomh thoraidhean a lìbhrigeadh gu soirbheachail a rèir ar plana gnìomhachais agus ro-innleachdail. Mar thoradh air sin, choilean sinn 98% de na toraidhean planaichte againn a chaidh a mhìneachadh sa phlana obrach bhliadhnail. Lìbhrig sinn ar plana gnìomhachais taobh a-staigh 2.69% den bhuidseit bhliadhnail againn, beagan nas àirde na ar targaid de 2%, gu h-ìre mhòr mar thoradh air atharrachaidhean ann an luchd-obrach agus lìbhrigeadh chùmhnanntan.

98%

de na toraidhean
planaichte againn a
chaidh a mhìneachadh
sa phlana obrach
bhliadhnail air an
coileanadh.

Na prìomh chùisean is chunnartan a tha romhainn

Thar na bliadhna a dh'fhalbh, lean ar ath-shlànachadh bho dhùbhlain a' ghalair lèir-sgaoilte agus dùbhlain eaconamach orra a' toirt buaidh air mar a bhios sinn ag obair agus air sunnd luchd-obrach air am feumar beachdachadh. Mar a tha fios le iomadh buidheann, tha an dòigh anns a bheil sin ag obair air atharrachadh gu bunaiteach. Tha dòigh-obrach nas sùbailte againn a' toirt barrachd saorsa do luchd-obrach gus pàtran a thaghadh a thaobh ciamar agus càite a bheil iad ag obair. Tha grunn bhuanachdan an cois dhan bhuidhinn, ach tha chunnartan ann cuideachd a thaobh in-ghabhail, conaltradh agus co-obrachadh. Tha na h-oifisean ùra againn a' tabhann siostam hotdesking a tha air a libhrigeadh còmhla ris a' chothrom do luchd-obrach obair mheasgaichte a dhèanamh. Agus sinn a' tòiseachadh air ar seasamh a thaobh nan dòighean-obrach ùra sin a dhèanamh foirmeil, thèid grunn chunnartan, agus chothroman, dhan bhuidhinn agus a riaghladh ath-sgrùdadh gus dèanamh cinnteach gum bi seo èifeachdach.

Air an taobh a-muigh, dh'fhaodadh buaidh a bhith aig toirt a-steach Bile Ath-leasachadh an Fhearainn air daineamaigs ar dàimhean le luchd-ùidh, fhad 's a tha buidheann a' daingneachadh an seasamh air an reachdas a thathar a' moladh, agus nuair a tha sinn a' dol tro àm de mhì-chinnt mu na bhios an lùib a' Bhìle. Tha sinn air prògram for-ghnìomhach de chom-pàirteachadh le luchd-ùidh a chur air dòigh agus leanaidh sinn oirnn a' cumail ar dòigh-obrach fo sgrùdadh agus a' feuchainn ri bhith ag obair gu fosgailte leis na pàrtaidhean uile.

Chaidh na prìomh chunnartan a chaidh a chomharrachadh mar chunnartan a bhiodh ag èirigh ann an 2022-23 a stiùireadh tro ghrunn lasachaidhean is smachdan air am bi a' Chomataidh Sgrùdaidh is Chunnartan a' beachdachadh gu cunbhalach. Tha sinn den bheachd gur ann aig na cùisean a leanas a bhios a' bhuidhinn as motha air an dòigh san libhrig sinn ar n-obair thairis air an ath bhliadhna. Chaidh an comharrachadh mar ìre cunnairt mheadhanaich aig deireadh 2022-23.

Prìomh Chunnart	Lasachadh cunnairt
Luchd-obrach neo-làthaireach air sgàth tinneis is msaa, agus mar thoradh air seo gu bheilear a' call comas-libhrigidh airson eileamaidean a tha riatanach gus na siostaman gnothachais agus libhrigidh a thoirt seachad	Cluichidh dreuchdan rè-ùine ùra gus piseach a thoirt air comas-libhrigidh agus air goireasan. Stiùireadh-deasg air a thoirt seachad airson foincseanan a tha ro-chudromach dhan bhuidhinn. Daonnan a' feuchainn ri leasachadh a dhèanamh air an àrainneachd obrach le bhith a' cumail sùil air agus a' leasachadh ìrean sàsachd agus ìrean neo-làthaireachd luchd-obrach. Fòcas làidir air conaltradh taobh a-staigh na buidhne a' brosnachadh sunnd agus leasachadh buidhne.
Atharrachaidhean ann am prìomhachasan obrach, dùilean neo-chòrdail no dìth prìomhachaidh a' toirt droch bhuidhe air fallaineachd an luchd-obrach	Leabaich luachan na buidhne san dòigh sa bheil sinn ag obair agus mar bhunait do phrògram leasachaidh na buidhne. Conaltradh fosgailte agus follaiseach, a' cumail fios ris an luchd-obrach air fad mu stiùireadh agus prìomhachasan ro-innleachdail. Conaltradh làidir air an taobh a-staigh agus ceannardas ann an dòighean-obrach ùra gus dèanamh cinnteach gu bheil luchd-obrach sunndach agus gu bheilear a' libhrigeadh a' phlana ghnìomh gu h-èifeachdach. Ath-sgrùdadh leantainneach air comas-libhrigidh agus stòrasan le fòcas làidir air sunnd luchd-obrach air am bithear a' cumail sùil tro shuirbhidhean luchd-obrach cunbhalach.
Comas dèiligeadh gu sgiobalta ann a bhith a' dèanamh cinnteach gu bheil goireasan air an riarachadh a rèir prìomhachasan a tha ag atharrachadh	A' cumail sùil agus ag ath-sgrùdadh ar comas-libhrigidh agus goireasan tro choinneamhan sgioba cunbhalach. Tha planadh ghoireasan èifeachdach ga dhèanamh tron phlana ghnìomh bhliadhnail le ath-sgrùdaidhean cunbhalach leis an Sgioba-stiùiridh. Obair thar-sgioba èifeachdach, air a sgrùdadh tron rianadair libhrigidh againn.
Effective management of strong relationships with key stakeholders in policy development and also identify opportunities for collaboration, maximising the potential of relationships with a broad range of stakeholders.	Regular engagement with key stakeholders; wide stakeholder engagement through policy development and communications. Ongoing and increasing casework engagement. Structured engagement in Good Practice, Human Rights, Tenant Farming, Natural Capital and Community Benefit.

Tha an Coimisean air na cunnartan seo a mhaothachadh tro fhrèam airson rianachd chunnartan, rianachd buidseit, rianachd dhàimhean, is ro-aithris cho math ri tro phrògram leasachaidh na buidhne againn agus cumaidh e na cunnartan fo sgrùdadh gnìomhach. Is e cunnart ùr a chaidh a chur ris a' chlàr ann an 2022-23 na h-atharrachaidhean a tha ri thighinn air ballrachd a' bhùird againn agus an dàil a dh'fhaodadh a bhith ann san t-slighe ro-innleachdail ma thèid dàil a chur air fastadh buill ùra no mura tèid buill ùra fhadastadh. Gus an cunnart seo a lùghdachadh, chaidh sinn an sàs gu tràth leis an sgioba sponsaireachd againn gus am biodh am fiosrachadh gu lèir aig Aonad nam Buidhnean Poblach gus an clàr-ama fastaidh a thoirt air adhart.

Gheibhear barrachd fiosrachadh air an rianachd chunnartan againn ann an 2022-23 san Anailis Coileanaidh againn ([taobh-duilleig 21](#)) agus san Aithris Riaghlaidh againn ([taobh-duilleig 30](#)).

Mion-sgrùdadh air coileanadh

Tha an lèirmheas de dh'obair Coimisean Fearainn na h-Alba ann an 2022-23, a' gabhail a-steach anailis den libhrigeadh is den choileanadh againn, agus den t-suidheachadh ionmhasail againn aig deireadh na bliadhna.

Na choilean sinn

Tha am plana gnìomh bhliadhna a' mìneachadh dè an dòigh anns an cleachd an Coimisean na goireasan aige gus prìomhachasan a choileanadh airson gach bliadhna ionmhais. Chaidh sùil gheur a chumail air seo fhad 's a bhathar a' dèanamh grunn atharrachaidhean air sgioba an luchd-obrach agus air an structar thar na bliadhna.

'S e am plana gnìomh airson 2022-23 a' bhliadhna mu dheireadh airson bhith a' libhrigeadh a' phlana ro-innleachdail againn airson 2020-23. Tha am plana a' leantainn air adhart leis na sruthan obrach stèidhichte, a' cur an cèill fòcas agus builean na bliadhna.

Choilean sinn an dleastanas reachdail againn gus taic a chumail ri dleastanasan a' Choimiseanair Tuathanachas Màil agus ri geallaidhean Ministreil buntainneach, a bha mar a leanas:

- A' toirt taic do Riaghaltas na h-Alba leis a' cho-chomhairle airson ath-sgrùdadh air Aithris Còraichean is Dleastanasan Fearainn
- A' toirt taic do Riaghaltas na h-Alba gus tuigse nas fheàrr fhaighinn air a' bhuidhe aig tasgadh ann an calpa nàdarra air margaidh an fhearainn
- Chaidh taic a chumail ri buileachadh na h-Aithris air Còraichean is Dleastanasan Fearainn agus an Stiùiridh air a bhith a' conaltradh le Coimhearsnachdan air Co-dhùnaidh mu Fhearann

Tha libhrigeadh a' phlana ghnìomh againn air a sgrùdadh, agus thathar ag aithris air, fad na bliadhna anns na h-aithisgean adhartais againn dhan Bhòrd, a' gabhail a-steach dèanadas leis na Prìomh Chomharran Coileanaidh (PCCan).

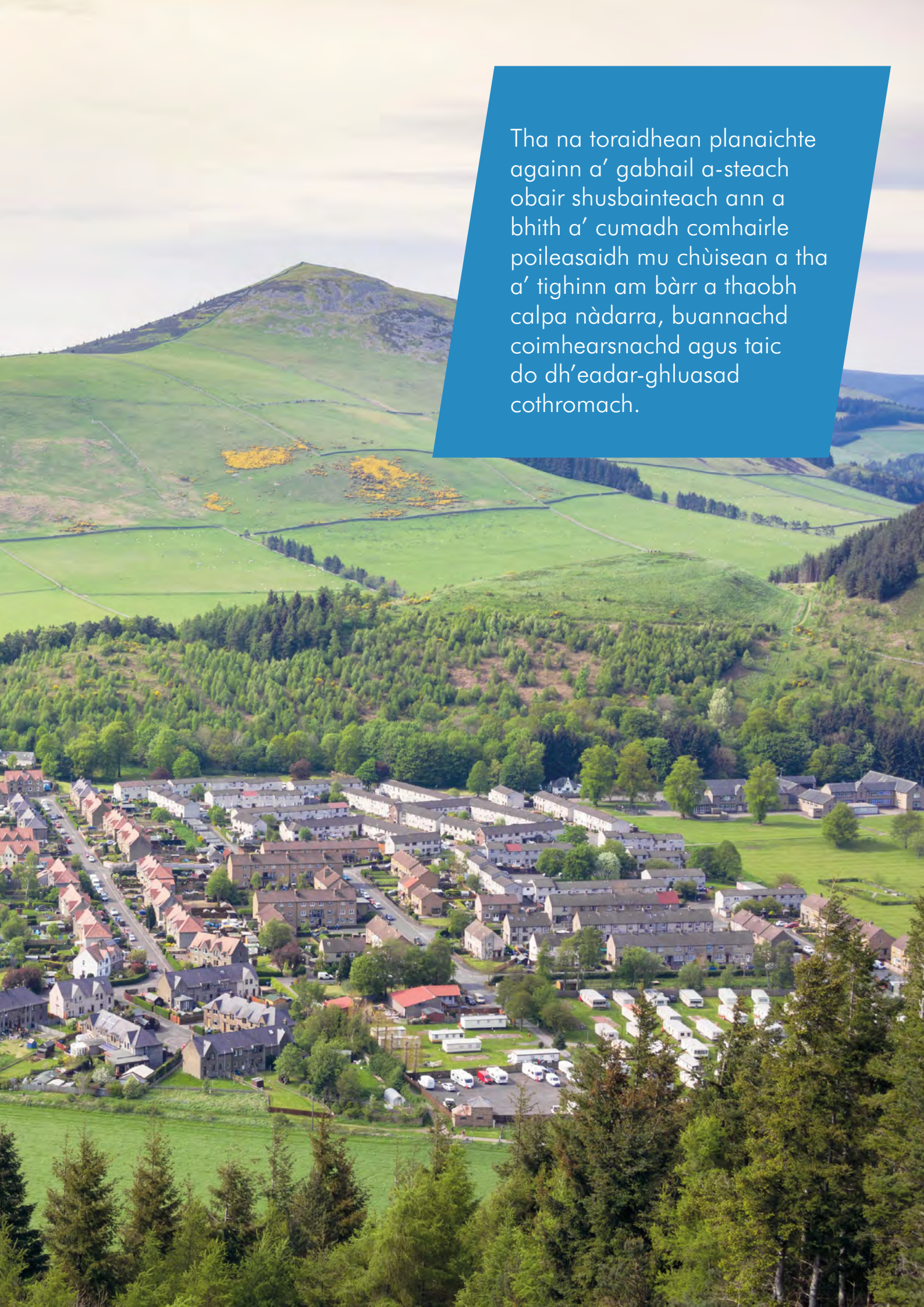
Tha na sruthan-obrach a' toirt fiosrachadh air gach rionn mu seach, agus tha iad a' sealltainn mar a tha na gnìomhan anns a' phlana ghnìomh a' toirt taic do thoraidhean fad-ùine a' phlana ro-innleachdail. Tha modal measaidh air feadh na buidhne a' measadh buaidh ar cuid obrach agus na tha sinn a' cur ri builean fad-ùine gus sùil a chumail air ar n-adhartas leis a' phlana ro-innleachdail.

Chaidh a' mhòr-chuid de PCCan 2022-23 a choileanadh (faic na clàran air [taobh-duilleag 12-13](#)). Chaidh 98% de na builean a bha air am planadh a libhrigeadh bhon PhCC de 95%. Tha seo a' gabhail a-steach obair shusbainteach ann a bhith a' cumadh comhairle poileasaidh mu chùisean a tha a' tighinn am bàrr a thaobh calpa nàdarra, buannachd coimhearsnachd agus taic do dh'eadar-ghluasad cothromach.

Tron bhliadhna, chunnaic sinn atharrachadh anns an àireimh de luchd-obrach a bha a' faireachdainn gun robh luach agus aithne ga chur annta airson an cuid obrach – gu ìre mar thoradh air gluasad gu dòighean ùra air obrachadh gu measgachte às dèidh a' ghalair lèir-sgaoilte a bharrachd air an ùine mhòr a thug e gus co-rèiteachadh pàighidh a ruigsinn. Tha fòcas soilleir air a bhith air leasachadh slàinte is sunnd luchd-obrach, tro bhith a' gabhail a-steach prògram leasachaidh buidhne sònraichte le fòcas air piseach a thoirt air dòighean-obrach agus gus gluasad gu seachdain obrach 35-uair a thìde.

Tha smachdan riaghlaidh ionmhais làidir aig a' Choimisean, a' gabhail a-steach pròifileadh agus sgrùdadh buidseit gus dèanamh cinnteach gu bheil fo- no ro-chaitheamh air a chomharrachadh cho tràth 's a ghabhas gus an tèid dèiligeadh ris. Tha an Coimisean a' leantainn air adhart a' dèanamh adhartas math ann a bhith a' stiùireadh a chaitheamh gus libhrigeadh thairis air na prìomh raointean obrach aige (faic na prìomh chinn air [taobh-duilleag 14](#)). Am-bliadhna choilean sinn toradh deireadh na bliadhna le fo-chaitheachas de 2.69% den bhuidseit iomlan againn, mu choinneamh targaid de 2% ri linn atharrachaidhean ann an luchd-obrach agus cùmhnantan. Chaidh beachdachadh air planadh ionmhasail sa mheadhan-ùine fhad 's a bhathar a' cruthachadh a' phlana gnìomh bhliadhnail.

Tha grunn chunnartan agus mhì-chinntean mu choinneamh a' choimisein ann a bhith a' coileanadh nam PCCan sin; tha iad sin air an sgrùdadh agus air an riaghladh gu dlùth tron fhrèam-riaghlaidh cunnairt, agus air an ath-sgrùdadh leis a' Chomataidh Sgrùdaidh is Cunnartan agus leis a' Bhòrd (faic Aithris air Riaghlaidh – Frèam-obrach Chunnartan agus Smachd [taobh-duilleag 30](#)).

An aerial photograph of a Scottish landscape. In the background, a large, rounded hill with a green and greyish top rises against a cloudy sky. The middle ground is dominated by rolling green hills with patches of yellow gorse. A dense forest of green trees covers a valley. In the foreground, a residential town is visible, featuring rows of terraced houses with red roofs, a parking lot with several white vans, and a large green field. The overall scene is a mix of natural beauty and human habitation.

Tha na toraidhean planaichte againn a' gabhail a-steach obair shusbainteach ann a bhith a' cumadh comhairle poileasaidh mu chùisean a tha a' tighinn am bàrr a thaobh calpa nàdarra, buannachd coimhearsnachd agus taic do dh'eadar-ghluasad cothromach.

Prìomh Chomharran Coileanaidh

Raon gnìomhachais	Prìomh Chomharra Coileanaidh Targaid 2022-23	Tomhas	Coileanadh 2021-22	Coileanadh 2022-23
 Ionmhas	Caiteachas an da-rìribh gu bhith taobh a-staigh ro-chosg de 2% den bhuidseat iomlan a chaidh a riarachadh	Àireamh sa cheud de chaiteachas aig deireadh na bliadhna an taca ris a' bhuidseat air riarachadh	0.07%	2.69% ↑
 Sunnd an luchd-obrach	Ìre de luchd-obrach dheth tinn nas lugha na an cuibheas nàiseanta (6.3 latha ron ghalar làir-sgaoilte)	An àireamh chuibheasach de làithean dheth tinn aig gach neach-obrach	6.23 an àireamh chuibheasach de làithean	6.18 ↓ an àireamh chuibheasach de làithean
	Àrdachadh de 5% ann an luchd-obrach a tha a' faireachdainn gu bheil luach ga chur annta agus gu bheil iad gan aithneachadh airson an cuid obrach	Ìrean riarachaidh ann an suirbhìdh an luchd-obrach le bun-loidhne de 54% 'ag aontachadh gu tur' no 'ag aontachadh gu ìre mhòr'	48% 'ag aontachadh' 23% freagairt neodrach	39% ↓ 'ag aontachadh' 33% ↑ freagairt neodrach
 Lìbhrigeadh	Chaidh 95% de na toraidhean air an comharrachadh sa phlana gnìomh bhliadhnail a lìbhrigeadh	Àireamh sa cheud de thoraidhean air an lìbhrigeadh is air an coileanadh mar a chaidh mìneachadh anns a' phlana gnìomh bhliadhnail.	100% air a lìbhrigeadh	98% ↓ air a lìbhrigeadh
	Bidh measaidhean pròiseict a' comharrachadh buaidh agus atharrachadh san dòigh-obrach le luchd-ùidh mar thoradh dìreach air obair a' Choimisein	Tha suirbhìdhean measaidh pròiseict air comharrachadh gu bheil còrr is 60% den luchd-fhreagairt air na dh'ionnsaich iad tro thachartas/com-pàirteachadh air seo a chur an gnìomh no gu bheil iad comasach air deagh bhuidhean a chomharrachadh a dh'èirigh mar thoradh air an obair againn.	79% gu cuibheasach ann am measadh molaidhean Buidheann Gnìomha Fearann Falamh is Trèigte, Coimiseanair Tuathanachas Màil agus measadh co-labhairt Land Connection 2021	63% ↓ luchd-freagairt suirbhìdh measaidh air a' Phrògram Deagh Chleachdaidh ag ràdh gu bheil iad air na dh'ionnsaich iad bho phròtacalan Còraichean is Dleasan an Fearainn Coimisean Fearainn na h-Alba a chur an gnìomh. Chuir 70% den fheadhainn a chaidh gu bùth-obrach an cuid ionnsachaidh an gnìomh.

Raon gnìomhachais	Prìomh Chomharra Coileanaidh Targaid 2022-23	Tomhas	Coileanadh 2021-22	Coileanadh 2022-23
 Conaltradh	Pròifil nas àirde aig a' Choimisean	Àrdachadh gach bliadhna de:	Àrdachadh le % bhon bhliadhna mu dheireadh:	
		Fiosrachadh sna meadhanan 5%	13% ↓	22% ↓
		Luchd-leantainn sna meadhanan sòisealta 48%	56% ↑	35% ↑
		Fo-sgrìobhadh dhan chuairt-litir 10%	19% ↑	16% ↑

Chùm an Coimisean air le prògram com-pàirteachaidh farsaing le luchd-ùidh agus leis a' phoball san fharsaingeachd gus coimhead air mar a dh'fhaodadh ath-leasachadh an fhearainn cuideachadh gus-shlànachadh nas uaine agus nas cothromaiche a libhrigeadh ann an Alba:

Bhruidhinn sinn aig

107

tachartasan

a chaidh a chumail le com-pàirtichean agus luchd-ùidh thairis air grunn diofar roinnean

Còrr is **2,600** daoine à air feadh na RA an làthair aig na tachartasan seo

Chùm sinn

11

'Land @ Lunch'

co-cheangailte ri sealbhadaireachd is cleachdadh fearainn.

Còrr is **375** daoine an làthair bho choimhearsnachdan ionadail, luchd-ùidh, ùghdarrasan ionadail, agus barrachd

Chùm sinn

9

coinneamhan poblach bhiortail

143 n làthair bho air feadh na h-Alba

Ag obair le

Luchd-ùidhe

gus prìomh raointean obrach a thoirt air adhart agus gus an deasbad air ath-leasachadh fearainn fhiosrachadh, leithid a bhith a' stèidheachadh Fòram Comhairleachaidh Fearainn is Còraichean Daonna.

Tro 2022-23 tha sinn air aithisgean agus molaidhean fhoillseachadh air prìomh raointean obrach a bharrachd air leasachadh leantainneach air an taic phractaigeach againn airson a bhith a' cur an gnìomh prionnsapalan chòraichean is uallaichean fearainn na h-Alba. Bha fòcas mòr ùr ann am bliadhna air a' bhuidhean a bhios aig luach carboin agus luach calpa nàdarra a tha a' tighinn am bàrr aig fearann na h-Alba. Seo cuid de na prìomh rudan a rinneadh am-bliadhna:

Ath-leasachadh còraichean fearainn

Lean sinn oirnn le obair gus Bile Ath-leasachadh an Fhearainn a tha san amharc fhiosrachadh, a' gabhail a-steach a bhith a' sireadh comhairle eòlach tron Fhòram Fearainn is Còraichean Daonna a stèidhich an Coimisean agus a' coimiseanadh rannsachaidh a bharrachd air eòlas eadar-nàiseanta gus beachdachadh air na molaidhean. Dh'fhoillsich sinn pàipear deasbaid air a' cheist 'cò leis a tha calpa nàdarra' gus beachdachadh fhiosrachadh air frèam chòraichean fearainn airson luach carboin agus nàdair, a' cur air dòigh sreath de cho-labhairtean-lìn gus beachdachadh air na cùisean a tha na lùib.

A' leabachadh sealbh agus cleachdadh fearainn ciallach

Lean sinn oirnn ag obair le sealbhadairean-fearainn, manaidsaran agus coimhearsnachdan gus taic a chumail ri buileachadh practaigeach Aithris Còraichean is Dleastanasan an Fhearainn, ag obair le còrr air 100 luchd-fios cùise thar na bliadhna ionmhais. Am-bliadhna chuir sinn fòcas sònraichte air a bhith a' cumadh cleachdaidhean a tha a' tighinn am bàrr a thaobh calpa nàdarra. Dh'fhoillsich sinn Pròtacal Aithris Còraichean is Dleastanasan Fearainn ùr air 'Tasgadh cunntachail ann an Carbon agus Calpa Nàdarra', gus taic a chumail ri buileachadh Prionnsapalan Eadar-amail Riaghaltas na h-Alba airson Tasgadh Cunntachail ann an Calpa Nàdarra. Tha sinn cuideachd air obrachadh le com-pàirtichean gus dòighean-obrach a rannsachadh gus buannachdan fhaighinn do choimhearsnachdan tro thasgadh ann an calpa nàdarra, a' fiosrachadh an dà chuid comhairle poileasaidh agus stiùireadh air cleachdadh.

Ag ath-leasachadh margaidhean fearainn

Thug sinn prìomhachas am-bliadhna air fòcas air comhairle poileasaidh mu bhuidhean luach calpa nàdarra ùr ann am margaidh an fhearainn dhùthchail. Dh'fhoillsich sinn a' chiad aithisg chudromach ann an sreath chunbhalach a' toirt seachad lèirsinn agus dàta air margaidh fearainn dùthchail na h-Alba. Às dèidh sin dh'fhoillsich sinn comhairle poileasaidh air 'Calpa Nàdarra agus Fearann - molaidhean airson eadar-ghluasad cothromach'. Às dèidh seo thòisich sinn air co-obrachadh le Oighreachd a' Chrùn Alba gus dòigh-obrach a phileatadh anns am faigh iad fearann leis an rùn a reic ri buidheann coimhearsnachd, gus cuideachadh le bhith a' dèiligeadh ri suidheachadh dùbhlach a' mhargaidh. Lean sinn oirnn cuideachd a' toirt seachad comhairle poileasaidh, a' fiosrachadh prògram Riaghaltas na h-Alba air tasgadh calpa nàdarra.

Lean sinn oirnn ag obair gus togail air an ath-sgrùdadh againn air fearann airson taigheadas, a' coimiseanadh obair nas mionaidiche air follaiseachd aontaidhean air roghainn.

Iomairt MyLand

Thug iomairt MyLand cuireadh do sgoiltean agus buidhnean òigridh air feadh na h-Alba a bhith cruthachail agus gus pàirt a ghabhail ann am farpais nàiseanta, 'My Land, My Story,' gus an t-àm a dh'fhalbh, an latha an-diugh agus an t-àm ri teachd a thaisbeanadh san fhearann timcheall orra. Chaidh daoine òga air feadh na h-Alba a bhrosnachadh gus sealltainn mar a tha fearann ionadail air a shealbhachadh, air a chleachdadh agus air a riaghladh agus mar a bheir e buaidh air am beatha làitheil, an-dràsta agus san àm ri teachd. Chleachd an clas a bhuannaich, bho Acadamaidh Chamnaidh ann an Siorrachd Obar Dheathain, an cruthachalachd gus eachdraidh Cuaraidh Chamnaidh a tha faisg air làimh a thoirt beò, ag innse na sgeulachd aige – bho chuaraidh clach-ghràin a bhiodh a' toirt clach do thogalaichean ainmeil air feadh na h-Alba, na RA, agus an t-saoghail, chun an latha an-diugh far a bheil e ga chleachdadh mar sheòmar-chlas air an taobh a-muigh agus mar thèarmann nàdair – ann am film goirid a chaidh a thaisbeanadh air Gailearaidh Nàiseanta na Nua-Ealain ann an Dùn Èideann. Chlàraich na buannaichean cuideachd prògram den phod-chraoladh 'The Lay of the Land' leis an aoigh Calum MacIleathain agus Coimiseanairean Fearainn na h-Alba Andrew Thin agus Lorne MacLeod.

An Cathraiche Anndra Thin (cli) agus Coimiseanair an Fhearainn Lorne MacLeod (deas) còmhla ri sgoilearan bho Acadamaidh Chamnaidh aig Gailearaidh Nàiseanta na Nua-Ealain ann an Dùn Èideann.

Coimiseanair Tuathanachas Màil

Tha raon tuathanachais màil soirbheachail an eisimeil air dàimh làidir, cuideachail eadar màl-shealbhadairean agus uachdarain fearainn agus air dòigh-obrach dheimhinneach, phroifeiseanta le eadar-mheadhanairean a tha ag obair às leth a' mhàl-shealbhadair no an uachdarain fearainn. Feumaidh an leithid de dhàimhean a bhith stèidhichte air meas co-ionann agus luachan co-roinnte agus dòigh-obrach choitcheann a thaobh cothromachd agus reusantachd. Tha an Coimiseanair Tuathanachas Màil (an TFC) air adhartas susbainteach a dhèanamh thairis air a' bhliadhna ann an grunn raointean airson tuathanachas màil.

Chaidh seachd Còdan Obrachaidh fhoillseachadh gu ruige seo. Thathar an dùil gum bi iad a' stiùireadh nan dòighean-giùlain agus a' toirt cumadh air na modhan-obrach a tha ceangailte ris na h-eadar-obrachaidhean agus còmhraidhean eadar uachdarain fearainn agus teanantan, a' gabhail a-steach luchd-ionaid agus eadar-mheadhanairean a tha ag obair airson taobh seach taobh. A bharrachd air sin, chaidh 13 stiùiridhean fhoillseachadh gus cur ri tuigse taobh a-staigh na roinne air reachdas Gabhaltasan Àiteachais agus air a' bhuidh a bheir seo air uachdarain agus teanantan. Tron bhliadhna tha an Coimiseanair Tuathanachas Màil air leantainn air adhart a' toirt seachad comhairle mu bhith a' buileachadh nan Còdan Cleachdaidh do dh' uachdarain agus do theanantan.

Tron bhliadhna, dh'fhoillsich an Coimiseanair Tuathanachas Màil aithisg ùr a' sgrùdadh na buaidh a bhiodh ann bho bhith a' toirt a-steach gabhaltasan ùine-stèidhichte air an raon agus, gu sònraichte, air a' bhuidh a bheireadh iad air deòin uachdarain a bhith a' toirt fearann a-mach air màl. Chaidh aithisg fhoillseachadh cuideachd air leasan a chaidh ionnsachadh bho phileat a bha a' coimhead air a' bhuidh aig eadar-mheadhanachadh air a bhith a' toirt piseach air an dàimh eadar uachdarain agus teanantan.

Tha na h-ullachaidhean a thaobh Leigeil Seachad is Sònrachadh a chaidh a thoirt a-steach ann an 2021 air a bhith mar bhunait airson grunn còmhraidhean eadar uachdarain agus teanantan le teanantachdan tèarainte ann an suidheachaidhean far a bheil ùidh aig an teanant an teanantachd a leigeil seachad no a shònrachadh do chuideigin eile airson luach. Tha a' mhòr-chuid de cho-rèiteachaidhean a' tachairt gu prìobhaideach, a' cleachdadh nam modhan a tha air am mìneachadh san reachdas mar stiùireadh agus cùl-stad, le dìreach beagan teanantan a' roghnachadh na modhan foirmeil a chleachdadh.

Am-bliadhna tha an Coimiseanair Tuathanachas Màil air obair chudromach a dhèanamh le com-pàirtichean tro Fhòram Comhairleachaidh Tuathanachas Màil gus fiosrachadh agus comhairle a thoirt seachad gus taic a thoirt do leasachadh Bile an Àiteachais a thaobh gabhaltasan le teanantan a bharrachd air a' bhuidh a bheir atharrachadh air riaghailtean taigheadais agus cothroman ùra a thaobh carboin agus calpa nàdarra air roinn nan teanantan.

7 Stiùireadh a thaobh Còdan-giùlain

13 Iùilean

Obair-chùise

Bidh an Coimiseanair Tuathanachas Màil a' toirt fiosrachadh do theanantan agus uachdarain fearainn air na Còdan. Fhuair an Coimiseanair Tuathanachas Màil 70 ceist tron bhliadhna, lùghdachadh de 10% bho 2021-22. Mar sheirbheis a tha air a stiùireadh le iarrtas, tha e coltach gun atharraich àireamh nan ceistean chun na loidhne fiosrachaidh againn gach bliadhna. Dh'fhaodte gu bheil an lùghdachadh ann an gairmean ann an 2022-23 mar thoradh air slaodachadh iomlan ann am margaidh an fhearainn dhùthchail.

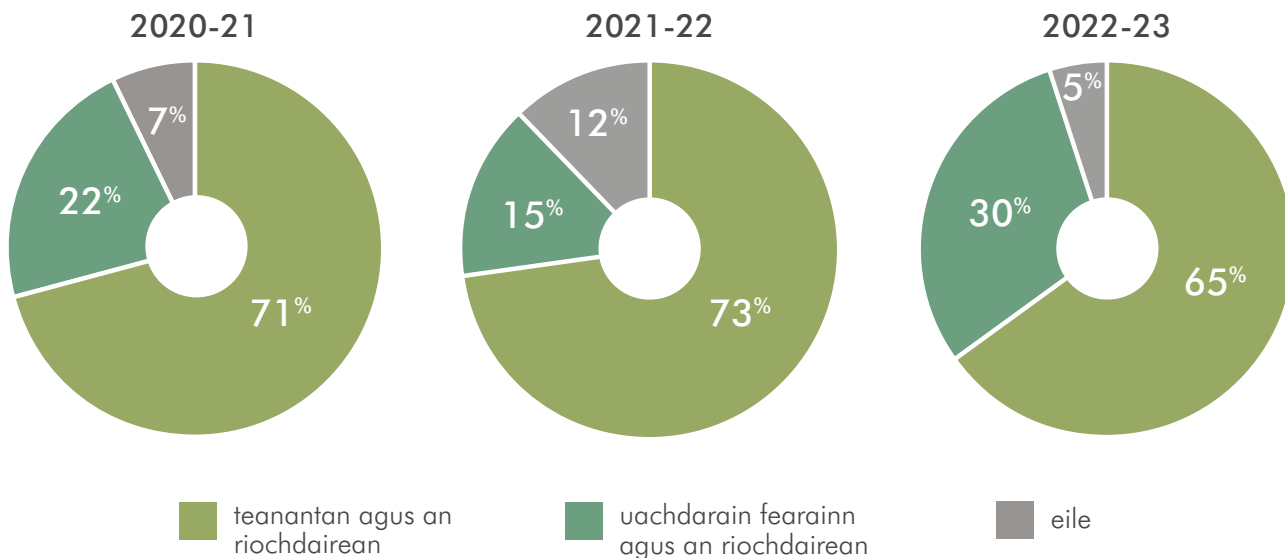
70

ceistean tron bhliadhna

10%

nas lugha na 2021-22

A thaobh fios thugainn, fhuair a' chuid as motha bho thuathanaich màil agus bhuapasan a bha gan riochdachadh (65%), le ceistean bho uachdarain, bho riochdairean uachdarain (30%) agus bho phroifeiseantaich eile, a' riochdachadh 5% de na ceistean.

Seòrsa ceist	2022-23
Càradh is cumail suas	4
Eile	6
Lèir-laghadh	2
Leigeil seachadan	4
Spòrs	2
Lèirmheas màil	9
Teirmichean liosa	7
Deireadh na teanantachd	13
Glusad còir fearainn/ còir sheilbh	2
Teanantachd ùr	4
Coilltearachd	2
Leasachaidhean teanantan	2
Luchd-inntrigidh ùra	1
Toirt-air-ais	3
Iomadach	2
Reachdas coitcheann	3
Uidheam stèidhichte	2
Taigheadas	1

Fhuair an Coimiseanair Tuathanachas Màil raon farsaing de chuspairean thairis air a' bhliadhna 's a chaidh, leis a' mhòr-chuid mu chomhairle air càradh is cumail suas, leigeil seachad, lèirmheasan màil, cùisean co-cheangailte ri spòrs agus deireadh theanantachdan. Mar a thachair sna bliadhnaichean roimhe seo, fhuair ceistean bho air feadh na h-Alba, leis an àireamh as motha de luchd-conaltraidh ùra a' tighinn bho Shiorrachd Obar Dheathain is Peairt is Ceann Rois.

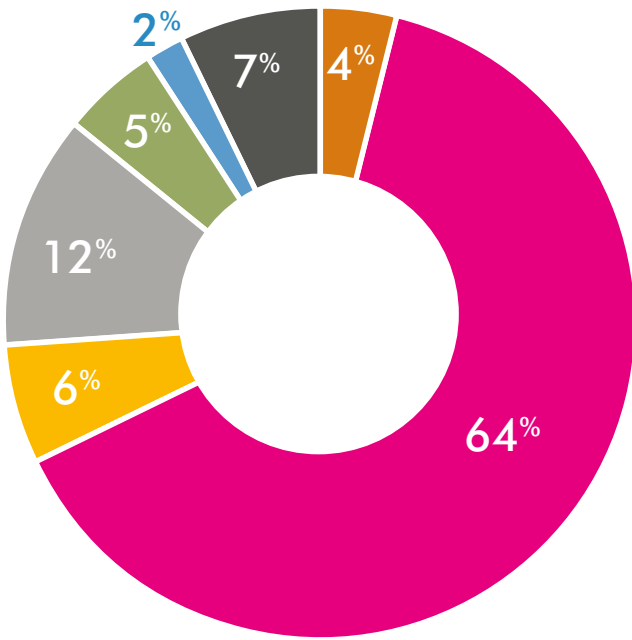
Cha deach aithris a dhèanamh air casaid sam bith de bhriseadh am-bliadhna.

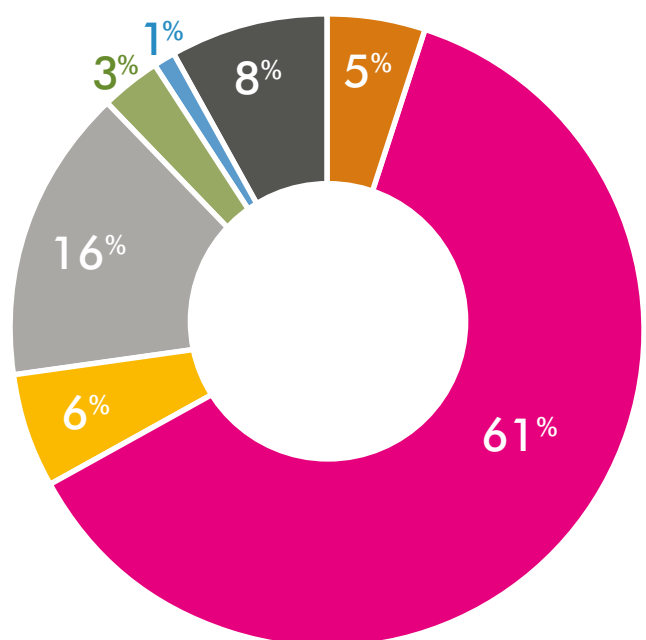
Suidheachadh Ionmhasail

Fhuair Coimisean Fearainn na h-Alba buidseat (ris an canar Crìoch Caiteachais Roinneil, no DEL) de £1.550m millean bho Riaghaltas na h-Alba. Bha an Coimisean ag obair taobh a-staigh an riarachaidh airgid aige airson 2022-23 le bhith a' tarraing sìos a riarachadh £1,550m air fad le fo-chosg de £42k mu choinneamh a' bhuidseit.

Riarachadh nan goireasan againn sa bhuidseit 2022-23

Riarachadh nan goireasan againn an da-rìribh 2022-23

- Cosgaisean nan Coimiseanairean
- Ath-leasachadh còraichean fearainn
- Cosgaisean Luchd-obrach
- A' leabachadh sealbh agus cleachdadh fearainn ciallach
- Conaltradh is tachartasan
- Ag ath-leasachadh margaidhean fearainn
- Seirbheisean Corporra
- Coimiseanair Tuathanachas Màil

Chaidh sùbailteachd a chumail ann am prògramadh a' bhuidseit a dh'aona ghnòthach gus an gabh atharrachaidhean a dhèanamh ann am prìomhachasan agus atharrachadh air goireasan. Chaidh an cunnart gum biodh ro-chosg ann a riaghladh agus a lùghdachadh nuair a chaidh a' bhliadhna air adhart gus dèanamh cinnteach gum biodh an toradh deireannach taobh a-staigh riarachadh san Tabhartas gus Cuideachadh.

Chaidh barrachd a chosg air ath-leasachadh margaidhean fearainn mar thoradh air fòcas nas motha air an obair againn air buaidh calpa nàdarra air margaidhean fearainn dùthchail na h-Alba. Chaidh beagan nas lugha a chosg air cosgaisean luchd-obrach na bha san riarachadh buidseit, gu ìre mhòr mar thoradh air atharrachadh ann an luchd-obrach aig àrd-ìre agus air lùghdachadh ann an uairean obrach luchd-obrach làithreach. Bha lùghdachadh anns na chosg sinn ann an seirbheisean corporra às dèidh a' cho-dhùnaidh an tèarainteachd IT a neartachadh barrachd agus gus tasgadh ann an uidheamachd tele-chonaltraidh ùr. Bha beagan duilgheadasan le solaraidhean aig a' Choimisean aig deireadh na bliadhna a dh'adhbharaich lùghdachadh ann an caitheamh taobh a-staigh sruthan obrach ath-leasachadh chòraichean-fearainn agus cleachdadh fearann ciallach.

Tar-shealladh Ionmhasail

Air stèidh cunntaidh teachd-a-steach is caiteachas, tha an toradh ionmhasail airson na bliadhna air gnìomhachdan àbhaisteach air fàgail gu bheil fo-chosg sa bhuidseat de £42k. Bha fo-chosg susbainteach aig a' Choimisean tron bhliadhna mar thoradh air atharrachadh air luchd-obrach agus structar na buidhne, gu sònraichte san sgioba-stiùiridh. Bha barrachd fo-chosg ann nuair a chaidh cùmhnant mòr a tharraing air falbh bhon t-solaraiche, agus chaidh dàil a chur air cùmhnant eile gu ìre air sgàth duilgheadasan luchd-obrach cunradair. Fhuair an Coimisean £1.550m den chuibhreann aige de Thabhartas agus Cuideachadh bho Riaghaltas na h-Alba, b' e an caiteachas uile-chùiseach lom bho seo £1.508m, a' fàgail gun robh fo-chosg de £42k san airgead a chaidh a tharraing sìos bhon Tabhartas agus Cuideachadh.

Geàrr-chunntas air caiteachas an da-rìribh	2022-23 £000	2021-22 £000	2020-21 £000
Buidseat DEL	1,550	1,526	1,526
Caiteachas Obrachaidh lomlan	(1,508)	(1,525)	(1,500)
Còrr/(easbhaidh) sa Bhuidseat	42	1	26
Tabhartas agus Cuideachadh air a tharraing sìos	1,550	1,470	1,526
Teachd a-steach eile	0	0	0
Còrr/(easbhaidh) leis an GIA air a tharraing sìos	42	(55)	26

A' bhuidheann againn

Agus sinn a-nis san t-siathamh bliadhna againn, tha an Coimisean a' tighinn gu ìre mar bhuidheann. Bha a' chiad phlana ro-innleachdail agus ro-innleachd leasachaidh na buidhne mu bhith a' togail buidheann ùr. 'S e fòcas na ro-innleachd làithrich leantainn oirnn le bhith a' toirt piseach air an èifeachdas agus air a' bhuidheann againn agus a bhith a' freagarrachadh ri cleachdaidhean obrach a tha ag atharrachadh.

Leasachadh na buidhne

Am-bliadhna thòisich prògram leasachaidh fad-ùine air feadh na buidhne. A' togail air fios-air-ais bho cho-chomhairle le luchd-obrach, bhon t-suirbhidh agus bho Fhòram Conaltraidh an Luchd-obrach, tha sinn gar leasachadh fhèin mar bhuidheann gus dèanamh cinnteach gu bheil na pròiseasan agus dòighean-obrach againn èifeachdach, freagairteach agus a' toirt seachad luach an airgid. Tha seo air taic fhaighinn bho bhith ag ath-sgrùdadh mar a tha sinn ag obair, gus an cultar agus a' bhuidheann a tha sinn ag iarraidh a chruthachadh. Bha seo a' gabhail a-steach a bhith:

- A' stèidheachadh aonta aithneachaidh le Aonadh nan Seirbheisean Poblach is Malairteach (PCS)
- A' cur an gnìomh dòighean-obrach ùra gus sùbailteachd a thoirt seachad airson obair an dà chuid san dachaigh is san oifis
- A bhith ag obair le cunnradair gus prògram leasachaidh buidhne sònraichte a lìbhrigeadh air a dhealbhadh gus dòighean-obrach a chruthachadh gus piseach a thoirt air dòighean co-obrachaidh, a' gabhail a-steach a bhith a' lìbhrigeadh trì seiseanan dhan luchd-obrach.
- Ghluais sinn gu oifis sùbailte ùr aig An Lòchran a chaidh a dhealbhadh gus taic a chumail ri ar dòighean-obrach ùra
- Chuir sinn seachdain obrach 35-uair a thìde air dòigh, a rèir Poileasaidh Pàighidh Poblach Riaghaltas na h-Alba agus gus piseach a thoirt air cothromachadh beatha/obair.
- Lean sinn poileasaidh gu gnìomhach gus cothroman a thoirt do dhaoine òga sa bhuidhinn tro nua-phreantasachdan agus dreuchdan inntearnais.

Dh'aontaich an Coimisean cuideachd a bhith:

- Ag ùrachadh ar grad-shuirbhidh luchd-obrach cunbhalach gus dèanamh cinnteach gur e inneal èifeachdach a th' ann
- A' dèanamh ar modh-obrach a thaobh obair mheasgaichte foirmeil gus dèanamh cinnteach gu bheil cunbhalachd agus soilleireachd ann dhan luchd-obrach.

Lean an Coimisean air le fòcas air dèanamh cinnteach gu bheil dlùth cho-obrachadh thar sgiobaidhean air an taobh a-staigh, gu sònraichte a' toirt taic do cho-obrachadh eadar na sgiobaidhean poileasaidh is cleachdaidh againn.

Pròifil Chunnartan - Geàrr-chunntas 2022-23

Tha pròifil chunnartan a' Choimisein air atharrachadh agus air gluasad tron bhliadhna mar fhreagairt air buaidh aig dùbhlain eaconomach, cunnartan nas motha a thaobh tèarainteachd shaidhbear, agus atharrachaidhean a dh'fhaodadh a bhith aig prìomhachasan riaghaltais agus pàrlamaideach. Cha deach ionnsaighean no brisidhean saidhbear sam bith a dhèanamh ann an 2022-23.

Thèid cunnartan a chomharrachadh, a sgrùdadh agus a stiùireadh tron fhrèam stiùireadh chunnartan ([faic taobh-duilleig 30](#)). Bha an t-atharrachadh a bu mhotha ann an cunnartan mar thoradh air na cuingealachaidhean airson Covid-19 a bhith ag atharrachadh agus air am fuasgladh, agus a bhith a' stiùireadh comas-lìbhrigidh na buidhne. Nam measg bha:

- Luchd-obrach neo-làthaireach air sgàth tinneis agus mar thoradh air seo gu bheilear a' call comas airson eileamaidean a tha riatanach airson lìbhrigeadh gnothachais.
- Atharrachaidhean ann am prìomhachasan obrach, dùilean neo-chòrdail no dìth prìomhachaidh a' toirt droch bhuidhne air fallaineachd an luchd-obrach
- Briseadh air siostaman lìbhrigidh agus gnìomhachais mar thoradh air cuid de luchd-obrach a' gluasad gu roghainnean nas maireannach a thaobh obair san dachaigh.

Cuideachd, chuir an cogadh san Ugràin ri cunnartan a thaobh tèarainteachd shaidhbear a tha air a bhith na fhòcas dlùth dhan bhuidhinn fad na bliadhna agus sinn a' faighinn creideas Cyber Essential Plus.

Chaidh cunnart a bharrachd a chur ann mar thoradh air atharrachaidhean a tha gu bhith ann am fastaidhean dhan Bhòrd mar thoradh air a' phròiseas fastaidh a tha gu bhith a' tachairt ann an 2023-24.

Bha grunn chunnartan co-cheangailte ri cùisean taobh a-muigh na buidhne fhathast nam fòcas dhuinn faisg air deireadh na bliadhna, ach chaidh an cumail fo dhlùth sgrùdadh a chionn 's gun r obh iad taobh a-staigh na h-ìre às àirde den sgòr cunnart ìosal. Nam measg bha:

- Tha dèanamh poileasaidh agus rianachd dhàimhean, agus modh-obrach ais-ghnìomhach mar fhreagairt ri cùisean a tha ag èirigh
- Stiùirich dhàimhean thar Riaghaltas na h-Alba gus am bi obair a' Choimisein air a tuigsinn gu math agus gun tèid fàilte a chur air a mholaidhean.

Chaidh grunn smachdan agus lasachaidhean a chur an sàs gus cuideachadh le bhith a' riaghladh nan cunnartan sin, leithid am fòcas nas motha air sunnd luchd-obrach, ath-sgrùdadh air builean plana gnìomh agus sgrùdadh buidseit, leis na cunnartan aig an aon ìre tron bhliadhna.

A' Planadh air adhart

Agus sinn a' planadh ar cuid obrach airson an ath phlana ro-innleachdail againn, tha sinn mothachail air cho dùbhlach 's a tha cùisean gu bhith ann an ionmhas poblach san àm ri teachd. Tha an comas a bhith sùbailte agus a bhith ag atharrachadh mar a bhios sinn ag obair tron bhliadhna ro-chudromach fhathast a thaobh sunnd luchd-obrach agus a thaobh a bhith a' lìbhrigeadh.

Tha am **Plana Ro-innleachdail**¹ làithreach againn a' mìneachadh na ro-innleachd againn airson na h-ùine bhon t-Sultain 2020-2023. Bha sinn aig meadhan a' phlana sin sa Ghiblean 2022 agus dh'fhoillsich sinn prògram obrach ùraichte anns a' Ghiblean 2022 agus dh'ùraich sinn na prìomhachasan againn gu 2023. Tha na prìomhachasan a tha air am mìneachadh nar prògram obrach a' cuimseachadh air far am faod an Coimisean luach a chur ris agus a' bhuidh as motha a bhith aige thairis air na 18 mìosan a tha romhainn.

Libhrigidh sinn am prògram obrach againn le bhith:

- A' toirt comhairle agus fianais do Riaghaltas na h-Alba, dhan Phàrlamaid agus do luchd-ùidh air Bile Ath-leasachadh an Fhearainn agus Bilean eile far a bheil sin iomchaidh
- A' toirt seachad comhairle airson poileasaidh agus cleachdadh a thaobh margaidh an fhearainn agus eadar-ghluasad cothromach, iomadachadh sealbh fearainn agus leasachadh is ath-nuadhachadh fearainn
- A' neartachadh buileachadh Còraichean is Dleastanasan Fearainn tron Phrògram Deagh Chleachdadh againn
- A' cumail taic ri dleastanasan a' Choimiseanair Tuathanachas Màil.

Foir-shealladh so-sheasmhach, sòisealta agus àrainneachdail

Ann an co-rèir ri Riaghaltas na h-Alba, tha an Coimisean a' cur chòraichean daonna - eaconamach, sòisealta agus cultarach – aig cridhe na h-obrach againn. Tha seo air fhisge a-steach sa phlana ro-innleachdail agus ann am prògram na h-obrach againn, le fòcas sònraichte air a bhith a' coileanadh nan còraichean daonna mean air mhean tron fhrèam airson ath-leasachadh an fhearainn ann an Alba. Tha sinn air cur romhainn co-ionannachd chothroman a chur air adhart agus tha poileasaidhean is modhan-obrach againn gus dèanamh cinnteach gun tachair sin. Tha sinn ag aithneachadh nan dleastanasan laghail air fad againn, gu sònraichte a thaobh dàimhean cinnidh, aois, gnè agus leth-bhreith ciorraim agus cumaidh sinn ris gach poileasaidh aig Riaghaltas na h-Alba a thaobh còraichean daonna agus co-ionannachd.

Faodaidh grunn bhuannachdan tighinn dhan choimhearsnachd nas fharsainghe tro luchd-obrach ag obair anns a' choimhearsnachd agus le buidhnean carthannais. Cumaidh sinn taic ri daoine a tha airson obair coimhearsnachd no carthannais a dhèanamh. Faodaidh luchd-obrach pàirt a ghabhail ann an sgeama 'thoir mar a choisinnear', far am faod iad cuid den tuarastal aca a thoirt gu buidhnean carthannais a roghnaich iad.

Tha targaidean àrd-amasach aig Riaghaltas na h-Alba airson lùghdachadh carboin anns an roinn phoblaich, agus às dèidh dhan riaghaltas èiginn gnàth-thìde ainmeachadh, tha sùil gheur air a bhith air an roinn phoblaich a bhith air thoiseach air càch le bhith a' lùghdachadh sgaoilidhean carboin.

Tha Plana Gnìomh Gnàth-shìde na Comataidh a' mìneachadh a' ghealltanais againn cothromach carboin a ruigsinn sna h-eimiseanan againn ro 2025 agus gun eimiseanan dìreach sam bith a bhith againn ro 2030 agus tha mapa-slighe againn gus sin a ruigsinn.

¹ Gheibhear am plana ro-innleachdail againn aig www.landcommission.gov.scot/all-publications sa Ghàidhlig agus sa Bheurla.

Bha lùghdachadh susbainteach ann an eimiseanan a' Choimisein roimhe bho 58 tunnaichean ann am bliadhna a' mhìosachain 2019 gu 13 tunnaichean ann an 2021 (16 tunnaichean ann an 2020). Bha seo mar thoradh air glè bheag de shiubhal ag obair agus siubhal eile mar thoradh air a' ghalar làir-sgaoilte. Tron bhliadhna bha aig a' Choimisean ri gabhail ris an iarrtas airson barrachd choinneamhan aghaidh ri aghaidh agus airson com-pàirteachadh poblach agus mar sin tha na figearan airson eimiseanan air a dhol suas gu 20 tonna ann an 2022. Tha fòcas againn cuideachd air a bhith a' dèiligeadh ri cùisean air an taobh a-staigh, leithid siubhal, goireasan agus solarachadh uaine agus àrdachadh aire. Chaidh poileasaidhean againn air siubhal agus air obrachadh bhon dachaigh ùrachadh gus dèanamh cinnteach gun tèid na dh'ionnsaich sinn a thaobh atharrachaidhean obrach a leabachadh agus gun lean an t-ìsleachadh ann an siubhal agus gum faighear buannachdan bho seo san fhad ùine.

Feabhas luach

Bidh Bòrd a' Choimisein a' toirt seachad na lèirsinn agus a' cheannais a tha a dhìth gus dèanamh cinnteach gu bheil e riarachaidh gu bheil a' bhuidheann a' dèanamh an fheum as fheàrr de dh'airgead poblach. Tha sinn an geall air feabhas luach a libhrigeadh tro riaghladh agus cunntachalachd a tha soilleir, tro rianachd coileanaidh a tha èifeachdach, tro co-obrachadh agus obair le com-pàirteachasan, tro làn-mheudachadh èifeachdasan agus a' fighe seasmhachd a-steach san dòigh a dh'obraicheas sinn.

Tha dealas aig a' Choimisean sàbhalaichean èifeachdais fhaighinn agus lean e air a' coileanadh sàbhalaichean cosgais ann an siubhal is àiteachan-fuirich ann an 2022-23 mar thoradh air na h-oifisean againn agus dòighean-obrach leasaichte. Às dèidh ath-sgrùdadh air feumalachdan oifisean, rinn sinn imrich gu oifisean sùbailte ùra aig An Lòchran, a' toirt cothrom dhuinn a bhith co-shuidhichte le lomairt na Gàidhealtachd is nan Eilean (HIE). Bheir seo cothrom dhuinn air co-obrachadh nar n-obair a bharrachd air oifisean sùbailte a bheir seachad luach an airgid agus a fhreagras air feumalachdan na buidhne san àm ri teachd.

Tha sinn air cur romhainn co-ionannachd chothroman a chur air adhart agus tha poileasaidhean is modhan-obrach aige airson dèanamh cinnteach gun tachair sin. Tha sinn cuideachd a' gabhail làn-ealla ri ar dleasan laghail, gu sònraichte a thaobh dàimhean cinnidh, agus leth-breith aois, gnè agus ciorram.

Tha an Coimisean gu mòr airson 's gum bi na h-ìrean as àirde de ghiùlan beusach agus de dh'ionracas ann agus airson casg a chur air brìbearachd agus coirbeachd. Tha poileasaidh againn an aghaidh foill agus cha d' fhuair aithris sam bith de dh'fhoill no de choirbteachd.

Hamish Trench

Ceannard agus Oifigear Cunntachail

3 Dàmhair 2023

Ann an aithisg seo, tha na prìomh aithrisean agus aithisgean a tha ga dhèanamh comasach gum faod Coimisean Fearainn na h-Alba riatanasan cunntachalachd a choileanadh agus gèilleadh ri deagh riaghladh corporra a dhearbhadh.

Aithisg air Riaghladh Corporra

Aithisg nan Stiùirichean

Bòrd nan Coimiseanairean

Gheibhear làn fiosrachaidh air Clàr Com-pàrtean nan Coimiseanairean air an làraich-lìn againn: www.landcommission.gov.scot

Andrew Thin (Cathraiche)

Tha còrr is fichead 's a deich bliadhna de ghnàth-eòlas aig Andrew air dreuchdan ceannardais san roinn phoblaich, san roinn phrìobhaidich agus san treas roinn. Cho-òrdanaich e an obair air an Lèirmheas air reachdas air Gabhaltas Àiteachais ann an 2014. Am measg nan dreuchdan eile aige san roinn phoblaich, bha e na Choimiseanair Croitearachd, na Chathraiche air Ùghdarras Pàirc Nàiseanta a' Mhonaidh Ruaidh agus na Chathraiche air Dualchas Nàdair na h-Alba, agus gu 2022 bha e na Chathraiche air Canàlan na h-Alba.

An Dr Bob McIntosh CBE (Coimiseanair Tuathanachas Màil)

Le dreuchd mar sheirbheiseach catharra air a leigeil dheth, tha gnàth-eòlas farsaing aig Bob ann am poileasaidh poblach, gu h-àraid ann an stiùireadh fearainn agus coilltearachd. Bha Bob na Stiùiriche airson na h-Àrainneachd agus Coilltearachd aig Riaghaltas na h-Alba eadar 2012 agus 2015, agus bha e na Stiùiriche air Coimisean na Coilltearachd Alba roimhe sin agus ann an iomadh dreuchd eile ann an Coimisean na Coilltearachd. Bha e na chom-pàirtiche ann an tuathanas brèghad de 650 acairean fad 15 bliadhna. Gus bho chionn ghoirid bha e cuideachd na Bhall Bùird air Iomairt na Gàidhealtachd is nan Eilean.

An Dr Sally Reynolds

Tha Sally na Comhairliche Àiteachais (le PhD ann an eag-eòlas matamataigeach); ann an 2022-23 bha i ag obair taobh a-staigh Roinn an Fhearainn Coimhearsnachd mar Mhanaidsear Leasachaidh le Urras Oighreachd Chàrlabhaigh (*Urras Oighreachd Chàrlabhaigh*) agus cho-òrdanaich i Sgeama Riaghlaidh Geòidh Ghlasa Leòdhais is na Hearadh às leth NatureScot. Mar chroitear gnìomhach agus mar cuideigin aig a bheil sprèidh, tha i a' cur ri grunn ghnìomhachdan a tha a' toirt buannachd dhan choimhearsnachd.

Lorne MacLeod

Tha ùidh air a bhith aig Lorne ann an ath-leasachadh fearainn fad iomadh bliadhna agus tha e air a bhith an sàs ann fad iomadh bliadhna. Bha e na stiùiriche stèidheachaidh, agus an uair sin na Chathraiche, air Fearann Coimhearsnachd Alba, agus tha e air a bhith na stiùiriche air buidhnean airson fearann coimhearsnachd a cheannach ann an Èirisgeigh, Uibhist a Deas is Beinn na Faoghla, agus Eilean Ghiogha. B' esan a' chiad Stiùiriche air Neartachadh Choimhearsnachdan aig Iomairt na Gàidhealtachd is nan Eilean, agus roimhe sin, bha e na Àrd-oifigear air Iomairt an Eilean Sgitheanaich agus Loch Aillse. Tha e na chunntasair cùmhnantaiche, agus tha e na stiùiriche de ghnòthachas reic is riarachaidh san Eilean Sgitheanach.

Megan MacInnes

Tha 20 bliadhna de dh'eòlas aig Megan de bhith ag obair air ath-leasachadh fearainn gu h-eadar-nàiseanta, gu sònraichte air feadh taobh an ear-dheas Àisia, le buidhnean coimhearsnachd, NGOan, riaghaltas, buidhnean eadar-nàiseanta agus companaidhean àiteachais mòra. Tha ealantas nach beag aice ann an dìon chòraichean fearainn, manaidseadh fearainn, ùghdarrachadh choimhearsnachdan agus còraichean daonna. Thogadh i san Eilean Sgitheanach agus tha i a-nis na pàirt de theaghlach croitearachd air a' Chomraich, far a bheil i cuideachd ag obair mar Oifigear Leasachaidh Ionadail do Chompanaidh Coimhearsnachd na Comraich.

An t-Àrd-ollamh David Adams

Tha David Adams na Àrd-ollamh Emeritus ann an Eòlas Bailteil ann an Oilthigh Ghlaschu. Tha Daibhidh na bhall den Institiud Rìoghail airson Dealbhadh Baile agus de dh'Institiud Rìoghail nan Suirbhidhear Clàraichte, agus bha e roimhe na chomhairliche dhan Bhuidhinn Lèirmheas air Ath-leasachadh Fearainn. Tha e air tòrr mòr rannsachadh agus foillseachadh a dhèanamh air duilgheadasan a thaobh fearann bailteil.

Sgioba-stiùiridh

Hamish Trench

(Ceannard agus Oifigear Cunntachail)

Tha uallach air airson ceannardas ro-innleachdail agus stiùireadh obrachaidh na buidhne agus airson taic a thoirt do na Coimiseanairean ann an coileanadh an dleastanasan.

Posy MacRae

(Ceann Conaltraidh agus Sheirbheisean Corporra)

Ball den sgioba-stiùiridh gu ruige 16 Sultain 2022. Tha uallach oirre a bhith a' stiùireadh conaltraidhean is seirbheisean corporra a' Choimisein, a' gabhail a-steach riaghladh corporra.

Nikki Nagler

(Ceann Conaltraidh agus Sheirbheisean Corporra)

Ball den sgioba stiùiridh bho 4 Faoilleach 2023. Tha uallach oirre a bhith a' stiùireadh conaltraidhean is seirbheisean corporra a' Choimisein, a' gabhail a-steach riaghladh corporra.

Emma Cooper

(Ceann Còraichean is Dleastanasan Fearainn)

Tha uallach oirre airson a bhith a' stiùireadh a' phrògram obrach a tha a' cumail taic ri buileachadh practaigeach Aithris Còraichean is Dleastanasan Fearainn) Riaghaltas na h-Alba (LRRS), seilbheadaireachd agus cleachdadh fearainn ciallach.

Peinnseanan

Tha an luchd-obrach aig Coimisean Fearainn na h-Alba ion-roghnach a bhith nam ball de Phrìomh Sgeama Peinnsein na Seirbheis Catharra. Gheibhear làn-fhiosrachadh air an sgeama agus air làn-chòraichean nan àrd-stiùirichean aig Coimisean Fearainn na h-Alba anns an Aithisg air Tuarastal agus Luchd-obrach ([taobh-duilleig 36](#)) agus nòta 2 ([taobh-duilleig 55](#)) an cois nan cunntasan.

Iarrtasan Saorsa Fiosrachaidh

Fhuair Coimisean Fearainn na h-Alba 11 iarrtasan Saorsa an Fhiosrachaidh rè na bliadhna 2022-23. Chaidh gach iarrtas a fhreagairt taobh a-staigh clàran-ama iomchaidh. Faodar fios fhaighinn mun deidhinn air làrach-lìn Coimiseanair Fiosrachaidh na h-Alba: stats.itspublicknowledge.info.

Dìon dàta

Cha do thachair call dàta rè na bliadhna.

Còd Cleachdadh Pàighidh

Ann an co-rèir ri poileasaidh Riaghaltas na h-Alba, feumaidh Coimisean Fearainn na h-Alba a h-uile cunntas a phàigheadh, mura bheil e fo dheasbad, taobh a-staigh 10 làithean bho fhuair e. Tha Coimisean Fearainn na h-Alba ag amas air 100 sa cheud de chunntasan a phàigheadh, a' gabhail a-steach cunntasan a tha fo dheasbad aon uair 's gu bheil an deasbad air a rèiteachadh, ri uair a rèir nan cumhachan seo. Rè na bliadhna a thàinig gu crìch air 31 Màrt 2023, phàigh Coimisean Fearainn na h-Alba 97.95% sa cheud de chunntasan a rèir nan cumhachan seo (97.82% 2021-22).

Cìsean nach buin dhan Sgrùdadh

Tha Àrd-neach-sgrùdaidh na h-Alba air Deloitte a chur an dreuchd mar an neach-sgrùdaidh bho thaobh a-muigh. Thathar a' foillseachadh làn-fhiosrachadh air a' chis airson sgrùdadh nan cunntasan gu ceann na bliadhna 31 Màrt 2023 ann an nòta 3 ([taobh-duilleig 56](#)) an cois nan cunntasan. Cha tugadh cùmhnant no pàigheadh do Deloitte airson obair sam bith nach buin ri sgrùdadh rè na bliadhna.

Aithisg air Uallaichean an Oifigeir Chunntachail

Ann an co-rèir ri earrann 19(4) de dh'Achd Ionmhas Poblach agus Cunntachalachd (Alba) 2000 agus earrann 19 de dh'Achd Ath-leasachadh an Fhearainn (Alba) 2016, tha Ministearan na h-Alba air stiùireadh a thoirt do Choimisean Fearainn na h-Alba gus aithris air cunntasan a dheisealachadh airson gach bliadhna ionmhasail anns a' chruth agus air an stèidh a chuireadh an cèill anns an Stiùireadh air Cunntasan a dh'fhoillsich Ministearan na h-Alba.

Tha na cunntasan air an deisealachadh a rèir nuair a tha suimeannan gan clàradh, agus feumaidh iad dealbh fìor agus cothromach a thoirt de chor a' ghnòthaich ann an Coimisean Fearainn na h-Alba aig ceann an ama agus de na cosgaisean obrachaidh aige a bharrachd air buannachdan agus callaidhean aithnichte agus sruthan airgid airson an ama ionmhasail.

Ann an deisealachadh nan cunntasan, tha an t-Oifigeir Cunntachail fo dhleastanas a bhith:

- A' cumail ris an Stiùireadh air Cunntasan a dh'fhoillsich Ministearan na h-Alba, a' gabhail a-steach nan riatanasan cunntasachd agus foillseachaidh, agus a' cur an gnìomh poileasaidhean cunntasachd freagarrach air stèidh chunbhalach
- A' toirt bhreithean agus tuairmsean air stèidh reusanta
- Ag ràdh an deach inbhean cunntasachd iomchaidh, mar a thathar a' cur an cèill ann an Leabhar-làimhe an Riaghaltais air Aithriseadh Ionmhasail, a leantail, agus a bhith a' leigeil ris agus a' mìneachadh eadar-dhealachaidhean sam bith a tha susbainteach anns na cunntasan
- Ag ullachadh nan cunntasan leis an tuigse gun cùm a' bhuidheann a' dol.

Tha an Rùnaire Maireannach is Prìomh Oifigeir Cunntachail aig Riaghaltas na h-Alba air Ceannard Coimisean Fearainn na h-Alba a chur an dreuchd mar Oifigeir Cunntachail.

Aithris leis an Oifigeir Chunntachail

Mar Oifigeir Cunntachail, tha uallach orm airson riaghailteachd is iomchaidheachd nan ionmhasan poblach ris a bheil mi a' freagairt, airson clàran iomchaidh a chumail agus airson stòrasan Coimisean Fearainn na h-Alba a dhìon, mar a chaidh a chur an cèill anns a' Mheòrachan gu Oifigearan Cunntachail airson Pàirtean de Rianachd na h-Alba, a dh'fhoillsich Ministearan na h-Alba.

A' Foillseachadh Fiosrachadh dhan Luchd-sgrùdaidh

Mar Oifigear Cunntachail, cho fad 's as aithne dhomh, chan eil fiosrachadh sam bith buntainneach ri sgrùdadh air a bheil neach-sgrùdaidh Coimisean Fearainn na h-Alba aineolach. Tha mi air a h-uile ceum reusanta a ghabhail air chor 's gum bithinn fhìn eòlach air an fhiosrachadh air fad a tha buntainneach ri sgrùdadh agus gum faodainn dèanamh cinnteach gu bheil neach-sgrùdaidh Coimisean Fearainn na h-Alba eòlach air an fhiosrachadh.

Daingneachadh an Oifigeir Chunntachail air an Aithisg Bhliadhnail agus Cunntasan

Mar Oifigear Cunntachail, tha mi a' deimhinneachadh gu bheil an aithisg bhliadhnail agus cunntasan san fharsaingeachd cothromach, cothromaichte agus so-thuigsinn, agus tha mi gu pearsanta a' gabhail uallach airson na h-aithisg bliadhnail agus cunntasan agus nam breithneachaidhean a tha riatanach airson deimhinneachadh gu bheil iad cothromach, cothromaichte agus so-thuigsinn.

Aithris air Riaghladh

Cùl-fhiosrachadh

Tha an Aithris air Riaghladh a' clàradh stiùbhardachd Coimisean Fearainn na h-Alba agus a' cur ris na cunntasan bliadhnail. Tha an aithris seo cuideachd a' tarraing ri chèile aithrisean agus fianais air riaghladh agus air rianachd is smachd chunnairt gus uidheam aithris a libhrigeadh a tha cunbhalach agus co-chòrdail.

Ìre nan Dleastanasan

Mar Oifigear Cunntachail, tha uallach orm airson siostam earbsach de dh'in-smachd a chumail a tha a' toirt taic do choileanadh poileasaidhean, cuimsean is amasan na buidhne, a chaidh a chur an cèill le Ministearan na h-Alba, fhad 's a thathar a' dìon nam maoinean is stòrasan poblach air a bheil mi fhìn cunntachail gu pearsanta, ann an co-rèir ris na dleastanasan a dh'fhoillsicheadh ann am Meòrachan an Oifigeir Chunntachail.

Ann an coileanadh mo dhleastanasan pearsanta, tha mi a' dèanamh cinnteach gu bheil a' bhuidheann a' gèilleadh ris an Leabhar-làimhe air Ionmhas Poblach na h-Alba (SPFM). Bidh Ministearan na h-Alba a' foillseachadh an SPFM gus stiùireadh a thoirt do Riaghaltas na h-Alba agus do bhuidhnean ceangailte eile air làimhseachadh is aithris iomchaidh airson nam maoinean poblach. Tha e a' cur an cèill nan riatanasan reachdail, pàrlamaideach agus rianachd buntainneach, agus tha e a' cur cuideam air èifeachdas, buadhachd agus caomhantachd, agus tha e a' brosnachadh deagh mhodhan-obrach agus inbhean àrda a thaobh iomchaidheachd.

Frèam Riaghlaidh

Am Bòrd

Tha an Cathraiche air ceann Bòrd nan Coimiseanairean agus tha an t-Àrd-oifigear air ceann stiùireadh gnìomhach Choimisean Fearainn na h-Alba.

Air a' Bhòrd tha sianar Choimiseanairean; tha còignear dhiubh nan Coimiseanairean Fearainn agus tha aon dhiubh na Choimiseanair Tuathanachas Màil. Chaidh iad uile a chur an dreuchd le Ministearan na h-Alba.

Gheibhear barrachd fiosrachaidh air na Coimiseanairean air [taobh-duilleig 24](#).

Bòrd nan Coimiseanairean ann an 2022-23

Coimiseanair	Suidheachadh air a' Bhòrd	Làthaireachd aig Coinneamhan Bùird rè 2022-23
Andrew Thin	Cathraiche	8/9
Megan MacInnes	Coimiseanair	9/9
An t-Àrd-ollamh David Adams	Coimiseanair	8/9
An Dr Bob McIntosh	Coimiseanair Tuathanachas Màil	9/9
An Dr Sally Reynolds	Coimiseanair	9/9
Lorne MacLeod	Coimiseanair	9/9

Is e dreuchd a' Bhùird a bhith a' toirt seachad ceannardas ro-innleachdail airson na buidhne, a' cur an cèill stiùireadh air poileasaidh, a' gabhail a-steach cruthachadh plana ro-innleachdail agus prògram na h-obrach ri bhith air an aontachadh le Ministearan na h-Alba. Tha iad cuideachd a' sgrùdadh coileanadh na buidhne, agus tha an Ceannard cunntachail ris a' Bhòrd airson a' choileanadh sin.

Rè na bliadhna 2022-23, bha am Bòrd a' cur cuideim air:

- Tar-shealladh air libhrigeadh a' phlana ro-innleachdail agus prògram na h-obrach
- A bhith a' dèanamh conaltradh farsaing le com-pàirtichean agus leis a' phoball, a' gabhail a-steach coinneamhan poblach bhiortail cunbhalach air feadh na h-Alba
- Cumail sùil air coileanadh gach ràith, a' dèiligeadh ri coileanadh a thaobh libhrigeadh, ionmhas, cunnartan agus riaghladh;
- Leasachadh agus trèanadh airson Buill a' Bhùird.

Tha am Bòrd a' faighinn taic bho Chomataidh Sgrùdadh agus Cunnartan agus sùil a chumail air sgrùdadh chunntasan taobh a-staigh agus sgrùdadh chunntasan taobh a-muigh agus air coileanadh a thaobh ionmhasan, cunnartan agus riaghladh, agus le Comataidh Luchd-obrach agus Tuarastal.

Tha am Bòrd an geall air inbhean àrda de riaghladh corporra, agus is e beachd a' Bhùird gum bi structar earbsach de riaghladh a' cruthachadh buidheann a tha soirbheachail.

Gheibhear gnàth-riaghailtean a' Bhùird bho làrach-lìn a' Choimisein: www.landcommission.gov.scot.

Comataidh Sgrùdadh agus Cunnartan

Mar ìos-mheud, bidh am Bòrd a' cur an dreuchd co-dhiù dithis Choimiseanairean air Comataidh Sgrùdadh agus Cunnartan. Leis gu bheil a' bhuidheann agus am Bòrd gu math beag a thaobh meud, chaidh ball bho thaobh a-muigh a cho-thaghadh air Comataidh Sgrùdadh agus Cunnartan air chor 's gun dèanar cinnteach gu bheil barrachd ealantas ann agus sgrùdadh èifeachdach. Choinnich a' Chomataidh seo ceithir tursan rè na bliadhna 2022-23.

Buill de Chomataidh Sgrùdadh agus Cunnartan rè 2022-23

Ball Comataidh	Àite air a' Chomataidh	An làthair aig Coinneamhan Comataidh rè 2022-23
Lorne MacLeod	Ball (Coimiseanair)	4/4
Megan MacInnes	Cathraiche (Coimiseanair)	4/4
Yvonne McIntosh*	Ball (Co-thaghte)	1/4
Michelle Ashford**	Ball (Co-thaghte)	4/4

* Thàinig a dreuchd cho-thaghte gu crìch air 26/06/2022.

** Thòisich a dreuchd cho-thaghte air 26/06/2022 agus tha dùil gun tig e gu crìch/a bhith airidh air ùrachadh air 26/06/2025.

Is àbhaist gum bi na sgrùdairean taobh a-muigh is taobh a-staigh an làthair aig gach coinneamh de Chomataidh Sgrùdadh agus Cunnartan. Thathar a' toirt a' chothruim dhaibh hruidhinn gu neo-fhoirmeil ri buill na Comataidh. Is e adhbhar na Comataidh Sgrùdadh agus Cunnartan sùil a chumail, agus ath-bhreithneachadh, air cunnartan, smachd agus riaghladh corporra. Bidh a' Chomataidh ag obrachadh gu neo-eisimeileach agus bidh i a' toirt cunntas dhan Bhòrd.

Gheibhear na cumhachan iomraidh airson Comataidh Sgrùdadh agus Cunnartan air làrach-lìn a' Choimisein: www.landcommission.gov.scot.

Comataidh Luchd-obrach agus Tuarastail

Bidh comataidh Luchd-obrach agus Tuarastail a' cumail sùil air na siostaman tuarastail a chaidh a chur an sàs airson a' Choimisein, a' gabhail a-steach sgrùdadh bliadhna air pàigheadh cho math ri fastaidhean aig àrd-ìre. Tha Comataidh Luchd-obrach agus Tuarastail na comataidh aig a' Choimisean. 'S iad buill Comataidh Luchd-obrach agus Tuarastail Bòrd nan Coimiseanairean le Cathraiche Coimisean an Fhearainn mar chathraiche. Choinnich a' Chomataidh seo dà thuras rè na bliadhna 2022-23.

Buill de Chomataidh Comataidh Luchd-obrach agus Tuarastail rè 2022-23

Ball Comataidh	Àite air a' Chomataidh	An làthair aig Coinneamhan Comataidh rè 2022-23
Andrew Thin	Cathraiche	2/2
Megan MacInnes	Coimiseanair	1/2
An t-Àrd-ollamh David Adams	Coimiseanair	2/2
An Dr Bob McIntosh	Coimiseanair Tuathanachas Màil	2/2
An Dr Sally Reynolds	Coimiseanair	2/2
Lorne MacLeod	Commissioner	2/2

Àrd-sgioba Stiùiridh 2022-23

- Hamish Trench, (Àrd-oifigeir agus Oifigeir Cunntachail)
- Posy MacRae (Ceannard, Conaltradh agus Seirbheisean Corporra gu 16/09/22)
- Nikki Nagler (Ceannard, Conaltradh agus Seirbheisean Corporra bho 04/01/2023)
- Emma Cooper (Ceannard Còraichean is Dleastanasan Fearainn).

Gheibhear tuilleadh fiosrachaidh air an Àrd-sgioba Stiùiridh air [taobh-duilleig 25](#).

Bidh an t-Àrd-sgioba Stiùiridh a' coinneachadh gu cunbhalach gus stiùireadh obrachail a cho-òrdanachadh. Tha an t-Àrd-sgioba Stiùiridh an geall air inbhean àrda de riaghladh corporra agus tha iad a' toirt a' cheannardais, stiùireadh ro-innleachdail agus àrainneachd smachd a tha a dhìth gus prìomh amasan Coimisean Fearainn na h-Alba a libhrigeadh.

Frèam-obrach Chunnartan agus Smachd

Feumaidh a h-uile buidheann a tha tighinn fo riatanasan Leabhar-làimhe air Ionmhas Poblach na h-Alba (SPFM) ro-innleachd rianachd chunnairt a chur an gnìomh ann an co-rèir ris an stiùireadh iomchaidh a dh'fhoillsich Ministearan na h-Alba.

Tha an dòigh-obrach airson cunnartan agus smachd stèidhichte air pròiseas leantainneach a chaidh a dhealbhadh air chor 's gum faod na prìomh chunnartan a thaobh coileanadh poileasaidhean, cuimsean is amasan Coimisean Fearainn na h-Alba a chomharrachadh; gum faod nàdar agus farsaingeachd nan cunnartan sin a mheasadh; agus gum faod iad a bhith air am manaidseadh le èifeachdas, caomhantachd agus comas.

Tha Coimisean Fearainn na h-Alba a' cumail Clàr-chunnairt Ro-innleachdail, a bhios a' clàradh chunnartan taobh a-staigh agus taobh a-muigh agus a bhios a' comharrachadh nan gnìomhan maothachaidh a tha a dhìth gus an coltas gun tig na cunnartan sin gu buil a lùghdachadh agus gus a' bhuidheann a thigeadh bhupa isleachadh. Tha an Clàr-chunnairt Ro-innleachdail air ath-ùrachadh is ath-sgrùdadh gu cunbhalach mar ghnàth-chuspair air a' chlàr-ghnothaich gach cuid leis an Àrd-sgioba Stiùiridh agus le Comataidh Sgrùdadh agus Cunnartan. Bithear a' toirt gach cunnart fa leth gu sealbhadair, a bhios a' dèanamh cinnteach gun dèanar na gnìomhan maothachaidh. Bidh am Bòrd a' beachdachadh air a' Chlàr-chunnairt gach ràith.

Gabhaidh na prìomh chunnartan a chaidh a chomharrachadh rè na bliadhna gu 31 Màrt 2023 a sheòrsachadh fo ceithir prìomh chinn-sgrìobhaidh:

Libhrigeadh

- Cunnart gum fulaingear call iomlan de shiostaman agus mar thoradh air sin nach b' urrainn dhan Choimisean obrachadh mar bhuidheann
- Cunnart nach urrainn dhan Choimisean freagairt gu luath gus goireasan a riarachadh a rèir atharrachaidhean prìomhachais.

Cliù

- Cunnart atharrachaidhean ann an dreuchdan a' Bhùird no fàilligeadh ann am fastadh a' cur bacadh air riaghladh èifeachdach no a' fàgail gu bheil dìth soilleireachd mu stiùireadh ro-innleachdail
- Cunnart cliù, a thaobh dèanamh poileasaidh agus rianachd dhàimhean, gum faicear modh-obrach ais-ghnìomhach mar fhreagairt ri cùisean a tha ag èirigh
- Cunnart gum bi neo-chunbhalachd ann an co-cheangal toraidhean a' Choimisein ann an dòigh-aithris shoilleir agus gan ceangal ris a' chlàr-ghnothaich nas fharsainge air ath-leasachadh an fhearainn
- Cunnart gun tèid dàimhean làidir le prìomh luchd-ùidh a riaghladh gu neo-èifeachdach ann an leasachadh poileasaidh agus ann a bhith a' comharrachadh chothroman airson co-obrachadh, a' lùghdachadh comas nan dàimhean le diofar luchd-ùidh
- Cunnart gum bi rianachd dhàimhean neo-èifeachdach thar Riaghaltas na h-Alba agus, mar thoradh air sin, nach bi obair a' Choimisean air a thuigsinn gu math agus nach faigh a mholaidhean gabhail riutha.

Gèilleadh

- Cunnart nach tèid aig a' Choimisean air poileasaidhean riaghlaidh chorporra, reachdail no neo-reachdail, a chur air dòigh no a chur an gnìomh
- Cunnart nach tèid aig a' Choimisean air lìbhrigeadh a rèir a' bhuidseit a chaidh a riarachadh dha, agus mar thoradh air seo gu bheil fàilneachadh a thaobh cliù, rianachd agus riaghladh.

Luchd-obrach

- Cunnart gu bheil luchd-obrach neo-làthaireach air sgàth tinneis is msaa, agus mar thoradh air seo gu bheil call comais ann airson eileamaidean a tha riatanach airson nan siostaman gnothachais agus lìbhrigeadh
- Cunnart gu bheil atharrachaidhean ann am prìomhachasan obrach, dùilean neo-chòrdail no dìth prìomhachaidh a' toirt droch bhuaidh air fallaineachd ar luchd-obrach.
- Cunnart gum bi briseadh air siostaman lìbhrigidh agus gnìomhachais mar thoradh air cuid de luchd-obrach a' gluasad gu roghainnean nas maireannaiche a thaobh obair san dachaigh.

Tha Coimisean Fearainn na h-Alba a' leantainn poileasaidh Riaghaltas na h-Alba air Tèarainteachd Fiosrachaidh, agus tha Àrd-shealbhadair Cunnart Fiosrachaidh ann an àite gus cunnart fiosrachaidh a stiùireadh.

Tha na modhan-obrach airson cunnart agus smachd air an cur an gnìomh taobh a-staigh Coimisean Fearainn na h-Alba a' co-chòrdadh ris an stiùireadh anns an SPFM agus bha iad ann an sàs airson na bliadhna a thàinig gu crìch air 31 Màrt 2023 agus gu ruige an latha nuair a fhuair aonta airson na h-aithisg bhliadhnail agus cunntasan.

Rè na bliadhna agus gu ruige an latha nuair a chaidh na cunntasan a shoidhnigeadh, bha na rianan riaghlaidh a leanas an sàs:

- Poileasaidh air Innsireachd
- Poileasaidh an aghaidh Foill
- Stiùireadh-deasg air Ionmhas, air ath-ùrachadh

Bithear a' leantainn oirnn a' dèanamh lèirmheas air an t-siostam in-smachd air chor 's gun dèanar cinnteach gum bi seo a' sìor-thoirt misneachadh èifeachdach fhad 's a tha a' bhuidheann a' fàs agus a' leasachadh.

Feabhas Luach

Le bhith a' leantainn prionnsapalan agus stiùireadh cleachdaidh as fheàrr air feadh na buidhne, tha Frèam-riaghlaidh a' Choimisein a' dèanamh cinnteach gun cùm sinn oirnn a' faighinn luach as fheàrr san obair againn agus ann a bhith a' cur sheirbheisean is chùmhnanntan air dòigh. Mar eisimpleir, tha an Coimisean air an rèiteachaidhean seirbheis co-roinnte le Ùghdarras Pàirc Nàiseanta a' Mhonaidh Ruaidh ùrachadh airson solar HR fad dà bhliadhna eile bho 2021-22. Nì an Coimisean ath-sgrùdadh air ar seirbheisean HR agus IT ann an 2023-2024 gus dèanamh cinnteach gum faighear an luach airgid as fheàrr.

Modhan-obrach airson Strì eadar Com-pàirtean

Tha modhan-obrach aig Coimisean Fearainn na h-Alba, a tha teann agus uile-chùiseach, a bhios a' dèiligeadh ri strì sam bith a b' urrainnear èirigh eadar com-pàirtean. Thathar a' cumail clàr chom-pàirtean, an dà chuid airson Coimiseanairean agus luchd-obrach, agus thèid ath-ùrachadh gach bliadhna. Faodaidh am poball an clàr a sgrùdadh, agus thathar a' foillseachadh an fhiosrachaidh bho na Coimiseanairean air làrach-lìn Coimisean Fearainn na h-Alba.

Bidh Coimiseanairean a' clàradh strì sam bith a b' urrainnear èirigh aig toiseach gach coinneamh bùird aig a' Choimisean, agus, far a bheil e freagarrach, nì iad fhèin neo-làthaireach airson cho-dhùnaidhean air cùis sam bith anns a bheil com-pàirt aca. Thèid na com-pàirtean seo a chlàradh sna geàrr-chunntasan.

Sgrùdadh bhon taobh a-muigh

Chaidh Deloitte a chur an dreuchd mar an neach-sgrùdaidh chunntasan bho thaobh a-muigh aig Coimisean Fearainn na h-Alba fad ceithir bliadhna bho 1 Giblean 2022.

In-sgrùdadh

Tha in-sgrùdadh na phàirt bhunaiteach den t-siostam in-smachd. Airson na bliadhna ionmhasail 2022-23, chaidh seirbheis sgrùdadh chunntasan taobh a-staigh a sholarachadh le BDO LLP, a ghabh obair os làimh stèidhichte air anailis de na cunnartan mu choinneimh a' Choimisein. Rinn BDO LLP sgrùdadh is measadh air na pròiseasan aig Coimisean Fearainn na h-Alba ann an 2022-23 anns na raointean a leanas:

- Rianachd dàta
- Cultar
- Riaghladh Càileachd
- Tomhais agus aithris air coileanadh
- Mar a chaidh molaidhean a thoirt air adhart.

Tha na co-dhùnaidhean bhon in-sgrùdadh gan taisbeanadh ann an aithisgean rè na bliadhna chun an Àrd-sgioba Stiùiridh agus gu Comataidh Sgrùdadh is Cunnartan. Anns na h-aithisgean seo, bidh beachd air iomchaidheachd agus èifeachdas an t-siostaim in-smachd, còmhla ri molaidhean airson leasachaidhean.

Rinneadh 13 molaidhean uile gu lèir tron bhliadhna, bho ìre cunnairt mheadhanach gu ìre cunnairt ìosal. Cha deach moladh sam bith a dhèanamh aig ìre cunnairt àrd. Chaidh 13 molaidhean uile gu lèir a thoirt air adhart bho obair a rinneadh sna bliadhnaichean roimhe sin.

Gach bliadhna, bidh an solaraidhe in-sgrùdaidh a' foillseachadh aithisg bhliadhnail anns am bi beachd air an t-siostam in-smachd. A rèir toraidhean an lèirmheis air rianachd chunnairt, riaghladh agus pròiseasan in-smachd aig a' Choimisean, tha barantas reusanta aig a' Choimisean nach eil laigsean mòra ann an siostaman in-smachd airson nan raointean air an do rinneadh lèirmheas ann an 2022-23.

Anns an aithisg bhliadhnail aca, dh'aithnich In-sgrùdadh gun robh buaidh aig atharrachaidhean a thaobh ghoireasan air comas a' Choimisein a h-uile moladh a rinneadh a chur an gnìomh. Bho na 26 molaidhean a tha ri coileanadh, tha seachd de na molaidhean (26%) air an comharrachadh mar air an cur an gnìomh gu h-iomlan, chaidh 13 (24%) a chomharrachadh mar air an cur an gnìomh gu ìre, agus chaidh a chomharrachadh nach deach sia (24%) a chur an gnìomh. Tha ochd molaidhean a bharrachd nach eil rin cur an gnìomh fhathast.

Dàta agus Rianachd Fiosrachaidh

Tha modhan-obrach an sàs air chor 's gun dèanar cinnteach gu bheilear a' gèilleadh ri dleasan dàta agus rianachd fiosrachaidh. Cha robh call dàta no briseadh dàta air a chlàradh no air aithris leis a' Choimisean rè na bliadhna. Tha an Coimisean air ceumannan a ghabhail a dhèanamh cinnteach gu bheilear a' gèilleadh ri dleasan GDPR. Tha Oifigear Dìon Dàta sònraichte aig a' Choimisean a bharrachd air Sealbhadairean Stòras Fiosrachaidh sònraichte agus Àrd-shealbhadair Cunnart Fiosrachaidh.

Tha barrachd cunnart air a bhith a thaobh tèarainteachd shaidhbear, co-cheangailte ri obrachadh bhon taigh, àrainneachd obrach troimhe a chèile agus còmhstri eadar-nàiseanta. Tha an Coimisean ag aithneachadh cho cudromach 's a tha seasmhachd-saidhbear agus tha e air a bhith a' leantainn air ag obair còmhla ri Riaghaltas na h-Alba air chor 's gun dèanar cinnteach gu bheil na teicneòlasan didseatach againn ann an co-rèir ri Plana-ghnìomh an Raoin Phoblaich airson seasmhachd-saidhbear. Dh'ùraich Coimisean Fearainn na h-Alba a theisteanas Cyber Essentials agus tha fhuaire e inbhe Cyber Essentials Plus. Rinn an Coimisean trèanadh do luchd-obrach a-rithist agus ruith e eacarsaichean air cho cudromach 's a tha e a bhith furachail a thaobh ionnsaighean phishing agus a bhith a' dèanamh planadh shuidheachaidhean airson brisidhean a dh'fhaodadh a bhith ann.

Cùisean ana-coirbteachd is ana-bhrìbearachd

Tha Poileasaidh an aghaidh Foill aig a' Choimisean, agus cha d' fhuair eadh aithris sam bith de dh'fhoill no de choirbteachd.

Cùisean Riaghlaidh Susbainteach

Rè 2022-23, cha robh cùisean riaghlaidh susbainteach ann ri aithris.

Fòcas Airson Riaghladh A' Coimhead Air Adhart

Tha na prìomh dhùbhlain riaghlaidh san àm ri teachd co-cheangailte ri libhrigeadh bhùilean ann an àrainneachd a tha dhùbhlach a thaobh ionmhas poblach agus ann an co-theacs reachdail is poileasaidh a tha ag atharrachadh:

- A' stiùireadh tar-gluasad soirbheachail air a' Bhòrd le Cathraiche agus Buil ùra air a' Bhòrd
- A' coileanadh libhrigeadh Prògram Obrach Coimisean Fearainn na h-Alba agus a' cur ri ath-shlànachadh h-Alba tro Phlana Ro-innleachdail ùr
- A' leabachadh dhòighean obrach ùra gus cuideachadh le bhith a' libhrigeadh gheallaidhean a thaobh na gnàth-shìde agus a' cruthachadh àrainneachd obrach shùbailte do luchd-obrach agus sinn a' tighinn a-mach às a' ghalair lèir-sgaoilte agus a' gluasad air ais gu coinneamhan pearsanta
- A' togail air a' phrògram leasachaidh buidhne làithreach againn gus buaidh a thoirt air an t-seòrsa buidhne a tha sinn ag iarraidh a bhith againn san àm ri teachd, le fòcas air dòighean-obrach agus trèanadh is leasachadh
- Leasachadh leantainneach air dòigh-obrach stiùireadh phròiseict a' gabhail a-steach aithris air libhrigeadh, modal measaidh agus fiosrachadh stiùireadh coileanaidh a' gabhail a-steach prìomh chomharran coileanaidh
- Prògram leantainneach de thrèanadh is leasachadh airson Coimiseanairean stèidhichte air riatanasan sgilean is leasachaidhean
- A' dèanamh cinnteach gu bheil Fòram Com-pàirteachaidh an Luchd-obrach agus an Comataidh Luchd-obrach agus Tuarastail air an riaghladh gu math agus iad a' cur ri leasachadh na buidhne.
- A' stèidheachadh agus a' cumail suas dàimh obrach èifeachdach le PCS gus taic a chumail ri sunnd luchd-obrach aig an obair.

Barantasan Stiùiridh

Tha lèirmheas an Oifigeir Chunntachail, air èifeachdas an t-siostaim in-smachd agus nan rianan airson rianachd chunnairt, air fiosrachadh le:

1. Litir barantais le taic bho làn liosta-dhearbhaidh air in-smachd, aontaichte le Cinn Seirbheise, a' comharrachadh smachdan agus, far a bheil e iomchaidh, a' toirt cùisean iomagain fa-near;
2. Obair nan in-sgrùdairean, a' gabhail a-steach aithisgean rè na bliadhna chun na Comataidh Sgrùdadh agus Cunnartan aig Coimisean Fearainn na h-Alba (a' gabhail a-steach a' bheachd aca, a tha neo-eisimeileach agus neo-phàirteach, air iomchaidheachd agus èifeachdas an t-siostaim in-smachd aig a' Choimisean, còmhla ri molaidhean airson leasachaidh)
3. Beachdan bhon luchd-sgrùdadh air an taobh a-muigh anns na h-aithisgean aca
4. Aithisg bhliadhnail agus ùrachaidhean ràitheil chun a' Bhùird bho Chathraiche na Comataidh Sgrùdadh agus Cunnartan a' toirt seachad mion-fhiosrachaidh air obair na comataidh sin rè na bliadhna
5. Lèirmheasan gach ràith bhon Chomataidh Sgrùdadh agus Cunnartan air clàr-chunnairt na buidhne agus air obair nan in-sgrùdairean a' measadh èifeachdas nan rianan airson rianachd chunnartan.
6. Litrichean dearbhaidh bho Ùghdarras Pàirc Nàiseanta a' Mhonaidh Ruaidh a bheir seachad seirbheis HR co-roinnte do Choimisean Fearainn na h-Alba.

Co-dhùnadh

Stèidhichte air na tùsan barantais ainmichte gu h-àrd, agus air sgrùdadh leantainneach air cleachdaidhean riaghlaidh corporra a rèir phrionnsapalan is stiùireadh a thaobh deagh chleachdadh, tha mi riaraichte gu bheil smachdan riaghlaidh iomchaidh an sàs agus gu bheil iad ag obrachadh gu h-èifeachdach. Feumar am frèam-obrach airson smachdan a leasachadh barrachd mar a tha a' bhuidheann a' fàs, air chor 's gun dèanar cinnteach gu bheil e co-rèireach agus èifeachdach.

Aithisg air Tuarastalan is Luchd-obrach

Tha Aithisg Tuarastal agus Luchd-obrach le ùmhlachd do sgrùdadh gu ìre. Chan eil am Poileasaidh Tuarastail, Nòta Gnè, Dàta mu Làithean dheth Tinn, poileasaidhean luchd-obrach a thaobh Co-ionannachd Chothroman, Ciorram agus Iomadachd, Cothromachd aig an Obair, agus Poileasaidhean Ionnsachaidh is Leasachaidh air an sgrùdadh, ach bidh Sgrùdadh a' dèanamh lèirmheas orra airson cunbhalachd leis na cunntasan sgrùdaichte.

Poileasaidh tuarastail

Buill a' Bhùird

Tha sianar Choimiseanairean air Bòrd Coimisean Fearainn na h-Alba. Tha tuarastal nan Coimiseanairean ùghdarraichte le Ministearan na h-Alba agus air a dhearbhadh a rèir Poileasaidh air Pàigheadh san Roinn Phoblaich airson Dreuchdan Àrda (gheibhear barrachd fiosrachaidh aig www.scotland.gov.uk/publications).

An-dràsta, chan eil dreuchdan Buill a' Bhùird ion-pheinnsean. Chaidh na buill Bùird làithreach uile fhadhadh bho 19 Dùbhlachd 2016. Chaidh ceathrar bhall fhadhadh air teirmichean còig bliadhna (Andrew Thin, Cathraiche; an Dr Bob McIntosh, Coimiseanair Tuathanachas Màil; an Dr Sally Reynolds, agus Lorne Macleod, Coimiseanairean Fearainn) agus chaidh dithis bhall fhadhadh airson teirmichean ceithir bliadhna (Megan MacInnes agus an t-Àrd-ollamh David Adams, Coimiseanairean Fearainn). Chaidh Megan MacInnes agus an t-Àrd-ollamh David Adams ath-fhadhadh bho 19 Dùbhlachd le Riaghaltas na h-Alba airson trì bliadhna a bharrachd. Chaidh Lorne MacLeod, an Dr Bob McIntosh agus an Dr Sally Reynolds ath-shuidheachadh bho 19 Dùbhlachd 2021 airson trì bliadhna eile agus chaidh Anndra Thin ath-shuidheachadh bho 19 Dùbhlachd 2021 airson dà bhliadhna eile.

Thig na teirmean aig Andrew Thin, an t-Àrd-ollamh David Adams agus Megan MacInnes gu crìch air 19 Dùbhlachd 2023. Bidh Riaghaltas na h-Alba a' stiùireadh a' phròiseas fastaidh airson buill ùra.

Luchd-obrach

Tha a h-uile neach-obrach, maireannach agus teirm-shuidhichte, air fhadhadh le Coimisean Fearainn na h-Alba. Airson 2022--23 tha an Coimisean air gabhail ri ìrean agus poileasaidhean pàighidh Riaghaltas na h-Alba gus ìrean tuarastail a riarachadh agus ath-sgrùdadh leis a' Chomataidh Luchd-obrach agus Tuarastail a' gabhail ris an raon-pàighidh bliadhnail a thathar a' moladh a rèir poileasaidh pàighidh Riaghaltas na h-Alba. Bhon Dùbhlachd 2023, thèid a h-uile co-rèiteachadh pàighidh a chumail le PCS a rèir an aonta aithneachaidh ùr againn. Tha ìre tuarastail dreuchd an Àrd-oifigeir air leth bho seo agus tha seo a' tighinn fo phoileasaidh pàighidh Àrd-oifigearan Riaghaltas na h-Alba. Thathar ag aithneachadh gum feum pàigheadh a bhith aig ìre a chuidicheas fastadh, glèidheadh agus brosnachadh luchd-obrach a bharrachd air a bhith cosg-èifeachdach. Thathar cuideachd ag aithneachadh poileasaidhean an Riaghaltais air pàigheadh san t-Seirbheis Chatharra is san raon phoblach agus gum feumar cumail ri smachdan air caiteachas poblach. Thathar a' cumail sùil air coileanadh an luchd-obrach tro shiostam measadh coileanaidh.

Comataidh Sgrùdadh agus Cunnartan

Air a' Chomataidh Sgrùdadh agus Cunnartan aig Coimisean Fearainn na h-Alba, tha dithis Choimiseanairean agus aon bhall co-thaghte bho bhuidheann air an taobh a-muigh. Chan eil am ball co-thaghte a' faighinn tuarastal sam bith agus mar sin chan eilear ga gabhail a-steach anns an aithris a leanas.

Tuarastal a' Bhùird (Air a sgrùdadh)

Bha tuarastal ri phàigheadh ris na Coimiseanairean mar a leanas

Coimiseanairean a bha ann an dreuchd ann an 2022-23	2022-23 (£)	2021-22 (£)
Andrew Thin (Cathraiche)	10,000 – 15,000	10,000 – 15,000
Megan MacInnes (Coimiseanair Fearainn)	5,000 – 10,000	5,000 – 10,000
An t-Àrd-ollamh David Adams (Coimiseanair Fearainn)	5,000 – 10,000	5,000 – 10,000
An Dr Bob McIntosh (Coimiseanair Tuathanachas Màil)	20,000 – 25,000	20,000 – 25,000
An Dr Sally Reynolds (Coimiseanair Fearainn)	5,000 – 10,000	5,000 – 10,000
Lorne MacLeod (Coimiseanair Fearainn)	5,000 – 10,000	5,000 – 10,000

Chan eil dreuchdan Coimiseanair ion-pheinnsean.

Tha Cathraiche Coimisean Fearainn na h-Alba an geall ri ceithir làithean gach mìos.

Tha Coimiseanair Tuathanachas Màil an geall ri ochd làithean gach mìos.

Tha Coimiseanairean Fearainn an geall ri dà latha gach mìos.

Chaidh na Coimiseanairean uile a chur an dreuchd bho 19 Dùbhlachd 2016 (chaidh Megan MacInnes agus an t-Ollamh David Adams ath-fhastadh air 19 Dùbhlachd 2020 agus chaidh Andrew Thin, Dr Bob McIntosh, an Dr Sally Reynolds agus Lorne MacLeod ath-fhastadh air 19 Dùbhlachd 2021).

Tuarastal airson Àrd-oifigearan (Air sgrùdadh)

Tha an earrann a leanas a' toirt seachad fiosrachaidh air tuarastal agus com-pàirtean peinnsein nan àrd-oifigearan aig Coimisean Fearainn na h-Alba

	Tuarastal		Sochairean peinnsein		Iomlan	
	£000		£000		£000	
	2022-23	2021-22	2022-23	2021-22	2022-23	2021-22
Àrd-oifigear						
Hamish Trench	75-80	75-80	9	36	85-90	110-115
Àrd-sgioba Stiùiridh						
Posy MacRae* ¹ Co-ionann ri làn-ùine	20-25 (60-65)	45-50 (60-65)	9	20	30-35	65-70
Nikki Nagler* ² Co-ionann ri làn-ùine	10-15 (50-55)	- -	5	-	15-20	-
Emma Cooper* ³ Co-ionann ri làn-ùine	55-60 (55-60)	50-55	30	22	80-85	75-80

*¹ Ag obair 0.8 FYE Sguir i a bhith ag obair dhan Choimisean 15 Sultain 2022.

*² Thòisich i leis a' Choimisean 4 Faoilleach 2023.

*³ Uairean làn-ùine air an lughdachadh gu 0.86 bho 1 Faoilleach 2023.

Tuarastal – A' gabhail a-steach làn-thuarastal, seach-thim agus cuibhreann sam bith eile chun na h-ìre is gu bheil e a' tighinn fo bhuaidh cisean na Rìoghachd Aonaichte. Tha an aithris seo stèidhichte air pàighidhean a tha ri phàigheadh ron tron bhliadhna le Coimisean Fearainn na h-Alba.

Sochairean neo-ionmhasail – cha robh sochairean neo-ionmhasail sam bith ann an 2022-23 (2021-22: cha robh gin).

Frith-bhuannachdan – cha robh frith-bhuannachd sam bith ann rè 2022-23 (2021-22: cha robh gin).

Dìoladh airson call dreuchd

B' e an t-suim seo neoni airson 2022-23 (2021-22: neoni).

Rainnse Pàighidh (air a sgrùdadh)

Tha dleastanas air buidhnean aithrisidh a bhith a' foillseachadh na dàimh eadar pàigheadh an neach-obrach leis an tuarastal as àirde agus an tuarastal meadhanach airson luchd-obrach na buidhne, cho math ri figearan airson na ceathramhail àrd agus na ceathramhail ìosal aig luchd-obrach na buidhne. Airson Coimisean Fearainn na h-Alba, bha am bann tuarastail aig an neach-obrach leis an tuarastal as àirde anns a' bhliadhna ionmhasail 2022-23 eadar £75k-£80k (2021-22 £75-£80k).

	2022-23 tuarastalan £	2022-23 co-mheas leis an neach-obrach leis an tuarastal as àirde	2021-22 tuarastalan £	2021-22 co-mheas leis an neach-obrach leis an tuarastal as àirde
A' cheathramhail ìosal	32,699	2.37	29,245	2.65
Cuibheas meadhanach	35,800	2.16	32,780	2.36
A' cheathramhail àrd	48,049	1.61	46,606	1.66

Ann an 2022-23, cha d'fhuair neach-obrach sam bith tuarastal nas àirde na an Ceannard. Bha tuarastalan eadar £23,542 agus £62,624 (gun a bhith a' gabhail a-steach an Àrd-oifigeir) (2021-22: £20,692 gu £61,017).

Bha atharrachadh 2.14% san ìre tuarastail aig an neach-obrach leis an tuarastal as àirde ann an 2022-23 (2.51% 2021-22. B' e an t-atharrachadh cuibheasach de thuarastal an luchd-obrach bhon bhliadhna ionmhasail roimhe 6.85% (-5.4% 2021-22). Tha seo mar thoradh air àrdachadh ann an àireamhan luchd-obrach aig ìre àrd. Fhuair an luchd-obrach iomchaidh uile àrdachadh pàighidh ann an 2022-23 a bha a rèir poileasaidh pàighidh Riaghaltas na h-Alba.

Sochairean Peinnsein (Air an Sgrùdadh)

	Peinnsean tàrmaichte aig aois a' pheinnsein mar a bha e air 31/03/23 agus cnap-shuim a bhuineas ris		Àrdachadh fìor ann am peinnsean agus cnap-shuim a bhuineas ris aig aois a' pheinnsein		CETV* air 31/03/23	CETV air 31/03/22	Àrdachadh fìor ann an CETV mar a tha maoinichte le fastaidhear
	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000
	Peinnsean	Cnap- shuim	Peinnsean	Cnap- shuim			
Àrd-oifigeir							
Hamish Trench	25-30	-	0-2.5	-	357	322	-2
Àrd-sgioba Stiùiridh							
Posy MacRae	5-10	-	0-2.5	-	58	51	4
Nikki Nagler	0-5	-	0-2.5	-	3	-	2
Emma Cooper	0-5	-	0-2.5	-	46	25	8

*Tha CETV a' ciallachadh luach an airgid a gheibhear airson peinnsean a ghluasad ("Cash Equivalent Transfer Value"), agus faodar barrachd fiosrachaidh fhaotainn air [taobh-duilleig 39](#).

Peinneanan na Seirbheis Catharra

Thathar a' toirt shochairan peinnein tro rianan peinnein na Seirbheis Catharra. Bho 1 Giblean 2015, chaidh sgeama peinnein ùr airson seirbheisich chatharra a thoirt a-steach – Sgeama nan Seirbheiseach Catharra agus Eile, no alpha, a tha a' toirt shochairan peinnein air stèidh cuibheasachd tuarastail, le aois a' pheinnein gu h-àbhaisteach co-ionann ri Aois Peinnean na Stàite airson a' bhuill (no 65 ma tha sin nas àirde). Bhon cheann-latha sin, ghabh a h-uile seirbheiseach catharra a bha ùr ann an dreuchd, agus a' mhòr-chuid dhiubhsan a bha mar-thà anns an t-seirbheis, ris an sgeama ùr alpha. Ron cheann-latha sin, bha seirbheisich chatharra a' gabhail pàirt ann am Prìomh Sgeama Peinnein na Seirbheis Catharra (PCSPS). Tha ceithir roinnean ann am PCSPS: trì a tha a' toirt shochairan air stèidh an tuarastail dheireannaich (classic, premium no classic plus), le aois a' pheinnein àbhaisteach de 60; agus aon a tha a' toirt shochairan air stèidh a' chùrsa-obrach iomlan (nuvos), le aois a' pheinnein àbhaisteach de 65.

Tha na rianan reachdail seo neo-mhaoinichte, le cosgais nan sochairan air a pàigheadh le suimeannan airgid a tha Pàrlamaid a' bhòtadh gach bliadhna. Tha peinneanan a tha rim pàigheadh fo classic, premium, classic plus, nuvos agus alpha air am meudachadh gach bliadhna ann an co-rèir ri reachdas air meudachadh pheinneanan. Bha daoine a bha nam buill de PCSPS a bha taobh a-staigh 10 bliadhna bho aois a' pheinnein àbhaisteach aca air 1 Giblean 2012 a' fantainn ann am PCSPS an dèidh 1 Giblean 2015. Bidh iadsan a bha eadar 10 bliadhna agus 13 bliadhnaichean is còig mìosan bho aois a' pheinnein àbhaisteach aca air 1 Giblean 2012 ag atharrachadh gu alpha uaireigin eadar 1 Ògmhios 2015 agus 1 Gearran 2022. Leis gu bheil an Riaghaltas an dùil cuir às do lethbhreith a dh'ainmich na cùirtean mun dòigh san deach ath-leasachaidhean peinnein a thoirt a-steach airson cuid de bhuill, dh'fhaodte gum bi còir aig buill ion-roghnach le seirbheis iomchaidh eadar 1 Giblean 2015 agus 31 Màrt 2022 air sochairan peinnein eadar-dhealaichte a thaobh na h-ùine sin (agus dh'fhaodadh seo buaidh a thoirt air Luach an airgid a gheibhear airson peinnean a ghluasad a chithear san aithisg seo - faic gu h-ìosal). Airson a h-uile ball a tha ag atharrachadh gu alpha, tha na sochairan PCSPS aca air am 'bancaicheadh', agus bi iadsan le sochairan nas tràithe ann an tè de na roinnean stèidhichte air tuarastal deireannach a' faighinn nan sochairan sin stèidhichte air an tuarastal dheireannach aca nuair a dh'fhàgas iad alpha. (Tha na figearan peinnein airson oifigich a' sealltainn peinnein a choisinn iad ann am PCSPS no alpha – mar a tha freagarrach. Far a bheil sochairan aig an oifigeach gach cuid ann an alpha agus ann am PCSPS, thathar ag aithris figear a tha a' riochdachadh luach co-mheasgaichte de na sochairan aca anns an dà sgeama.) Bhon Dàmhair 2002, dh'fhaodadh buill a tha a' tighinn a-steach dhan sgeama a bhith a' taghadh an dàrna cuid an ullachaidh iomchaidh a thaobh sgeama shochairan suidhichte no sgeama thabhartasan suidhichte (ceannach-airgid) le cuibhreann fastaidheir (cunntas peinnein com-pàirteachais).

Tha cuibhreannan an fhaistaidheir ceangailte ri tuarastal agus tha iad aig ìre eadar 4.6% agus 8.05% de chosnadh airson peinnein de bhuill ann an classic, premium, classic plus, nuvos and alpha. Bidh sochairan ann an classic a' tàrmachadh aig ìre 1/80mh de chosnadh mu dheireadh airson peinnein airson gach bliadhna de sheirbheis. Cuideachd, tha cnap-shuim a tha co-ionann ri trì bliadhna de pheinnean an toiseach ri pàigheadh an dèidh dol air chluaineas. Airson premium, bidh sochairan a' tàrmachadh aig ìre 1/60mh den chosnadh mu dheireadh airson peinnein airson gach bliadhna de sheirbheis. Eu-coltach ri classic, chan eil cnap-shuim ann gu fèin-obrachail agus tha classic plus an ìre mhath na mheasgachadh, le sochairan airson seirbheis ro 1 Dàmhair 2002 air an obrachadh a-mach ann am farsaingeachd mar a tha classic agus sochairan airson seirbheis bhon Dàmhair 2002 air an obrachadh a-mach mar a tha iad ann am premium. Ann an nuvos, bidh buill a' cur ri peinnean air stèidh an tuarastail ion-pheinnein ri linn ùine am ballrachd anns an sgeama. Aig deireadh bliadhna an sgeama (31 Màrt), tha cunntas peinnein choisinn a' bhuill a' faighinn 2.3% den chosnadh airson peinnein aca sa bhliadhna sin den sgeama agus tha am peinnean tàrmaichte ga àrdachadh a rèir an reachdais air àrdachadh peinnein. Bidh sochairan ann an alpha a' fàs ann an car an aon dòigh ri nuvos, ach gu bheil ìre an tàrmachaidh aig 2.32%. Anns gach suidheachadh, faodaidh gun cuir buill romhpa am peinnean a thoirt suas agus cnap-shuim fhaotainn chun nan crìochan a shuidhich Achd an Ionmhais 2004.

Tha an cunntas peinnein com-pàirteachais na ullachadh peinnein le tabhartasan suidhichte a tha na phàirt den Legal & General Mastertrust. Bidh am fastaidheir a' cur a-steach eadar 8% agus 14.75% (a rèir aois a' bhuill). Chan fheum an neach-obrach cur ris, ach nuair a chuireas iad, bheir am fastaidhear an aon rud seachad gu ìre 3% den tuarastal ion-pheinnean (a bharrachd air cuibhreann bunaitheach an fhaistaidheir). Bidh luchd-fastaidh cuideachd a' cur 0.5% a bharrachd de thuarastal ion-pheinnean gu cosgaisean a chòmhdach airson àrachas shochairan an aghaidh chunnartan, a thathar a' solarachadh bhon mheadhan (is e sin, bàs ann an seirbheis agus leigeil dreuchd seachad air sàilleibh droch shlàinte).

Is e am peinnean tàrmaichte a chithear an seo am peinnean air am bi am ball airidh nuair a ruigeas iad aois a' pheinnein, no nuair a sguireas iad de bhith nam ball den sgeama ma tha iad cheana aig aois a' pheinnein no nas sine. Is e 60 aois a' pheinnein airson buill ann an classic, premium agus classic plus, 65 airson buill ann an nuvos agus, airson buill ann an alpha, 65 no Aois Peinnean na Stàite ma tha sin nas àirde. (Tha na figearan peinnein airson oifigich a' sealltainn peinnein a choisinn iad ann am PCSPS no alpha – mar a tha freagarrach. Nuair a tha sochairean aig an oifigear gach cuid ann am PCSPS agus ann an alpha, is e an àireamh a bheirear luach nan sochairean san dà sgeama còmhla, ach thoir fa-near gur dòcha gum biodh pàirtean den pheinnean sin rim pàigheadh aig diofar aoisean.)

Gheibhear barrachd fiosrachaidh mu ullachaidhean peinnein na Seirbheise Catharra air an làraich-lìn: www.civilservicepensionscheme.org.uk.

Luach an airgid a gheibhear airson peinnean a ghluasad (CETV)

Is e a tha ann an Luach an airgid a gheibhear airson peinnean a ghluasad (CETV) luach aithnichte nan sochairean ann an sgeama peinnein a tha ball air a ghleidheadh bho sgeama peinnein suas gu àm sònraichte, agus sin air a mheasadh le clèireach-urrais. Is iad na sochairean a thèid a mheasadh sochairean tàrmaichte a' bhuill agus peinnean sam bith aig cèile ceangailte a tha ri phàigheadh bhon sgeama. Is e a tha ann an CETV suim a thèid a phàigheadh le sgeama no rèiteachadh peinnein gus sochairean peinnein a ghleidheadh ann an sgeama no rèiteachadh peinnein eile nuair a dh'fhàgas ball sgeama agus iad a' roghnachadh na sochairean a ghlèidh iad sa chiad sgeama a ghluasad. Tha na figearan peinnein a tha gan sealltainn a' buntainn ri sochairean a tha an neach fa leth air a ghleidheadh mar thoradh air a' bharrachd iomlan a th' aca san sgeama pheinnein, chan e dìreach an t-seirbheis a nì iad mar phàirt den sgioba-stiùiridh a dh'fheumar fhoillseachadh.

Am measg nam figearan, tha luach sochair peinnein sam bith ann an sgeama (no rèiteachadh) eile a chuir am ball a-null gu ullachaidhean peinnein na Seirbheise Catharra. Nam measg cuideachd tha sochair peinnein sam bith a bharrachd a fhuair am ball seach gun do cheannaich e sochairean peinnein a bharrachd air a chosgais fhèin. Tha CETV an gan obrachadh a-mach a rèir Riaghailtean Sgeamaichean Peinnein Obrach (Luachan Cur A-null) (Atharrachadh) 2008 agus chan eil iad a' toirt feart air lùghdachadh sam bith a th' ann aig an àm seo no a dh'fhaodadh a bhith ann san ùine air thoiseach air sochairean mar thoradh air Cis Cuibhreann Beatha a dh'fhaodadh a bhith ri pàigheadh nuair a thèid na sochairean peinnein a ghabhail.

Dearbh mheudachadh sa CETV

Tha seo a' sealltainn meudachadh ann an CETV a tha gu ìre mhòr air a mhaoineachadh leis an neach-fastaidh. Chan eil e a' gabhail a-staigh àrdachadh sa pheinnean ri linn atmhòrachd, suimeannan a chuir an neach-obrach ris (a' gabhail a-staigh luach shochair sam bith a chaidh a ghluasad bho sgeama peinnein no rèiteachadh eile) agus bidh e a' cleachdadh buaidhean coitcheann a' mhargaidh air luachadh airson toiseach agus deireadh na h-ùine.

Aithisg air Luchd-obrach

Cosgaisean is Àireamhan Luchd-obrach (Air sgrùdadh)

	Luchd-obrach maireannach	Buill a' Bhùird	Eile	Iomlan 2022-23	Iomlan 2021-22
	£000	£000	£000	£000	£000
Tuarastalan	614	56	69	739	673
Cosgaisean shochoirean sòisealta	68	2	7	77	68
Cosgaisean peinnsein eile	169	-	19	188	170
Fo-fhastadh thugainn agus luchd-obrach bhuidhnean-cosnaidh	(48)	-	10	(38)	-
Iomlan	803	58	105	966	911

Àireamh de Luchd-obrach gu cuibheasach (Air sgrùdadh)

Àireamh chuibheasach de dhaoine ionann is làn-ùine (FTE) air am fastadh rè na bliadhna

	Àireamh 2022-23	Àireamh 2021-22
Àrd-sgioba Stiùiridh	2.61	3.59
Taic Phroifeiseanta, Stiùireadh agus Rianachd	12.65	10.77
Iomlan	15.26	14.36

Tha àrd-stiùireadh a' ciallachadh buill na Sgioba-stiùiridh.

Mar a bha e air 31 Màrt 2023, bha 84% de luchd-obrach air cunraidhean maireannach, a' gabhail a-steach 16 luchd-obrach air cùmhnantan maireannach air 31 Màrt 2023, agus trì ùir luchd-obrach air cùmhnant teirm-stèidhichte.

Cha robh iocadh comhairleachaidh aig a' Choimisean agus cha robh rianan far an rola-pàighidh ann rè 2022-23 (2021-19: neoni).

Nòta air Gnè

	Fireannaich 31 Màrt 2023	Boireannaich 31 Màrt 2023	Fireannaich 31 Màrt 2022	Boireannaich 31 Màrt 2022
Coimiseanairean	4	2	4	2
Àrd-oifigear	1	-	1	-
Luchd-obrach	4	14	4	12

Tha an àireamh de luchd-obrach a' gabhail a-steach luchd-obrach pàirt-ùine.

Tha na figearan shuas a' sealltainn nan àireamhan iomlan de luchd-obrach mar a bha iad air 31 Màrt 2023, chan ann air stèidh co-ionann is làn-ùine.

Luchd-obrach Dheth Tinn

Bha neo-làthaireachd tinneis sa bhliadhna gu 31 Màrt 2023 aig 117.5 latha (2022: 124.5 làithean), b' e seo 3% de na làithean uile a bha rim faighinn (2022: 3.4%). Tha sin coltach ri gach neach-obrach a bhith dheth tinn 6.18 làithean gu cuibheasach thar na bliadhna (2022: 6.23 latha).

Pasganan Fàgail

Cha robh pasganan fàgail ann rè 2022-23(2021-22: neoni).

Atharrachadh Luchd-obrach

Ann an 2022--23 dh'fhàg dithis luchd-obrach maireannach Coimisean Fearainn na h-Alba: seo figear atharrachadh luchd-obrach de 10.52% (2021-22: 17.64%). A bharrachd air an seo thàinig aon chùmhnaidh ùine stèidhichte gu ceann aig a' choimisean a bhiodh a' riochdachadh tionndadh luchd-obrach de 15.79% nam biodh seo air a ghabhail a-steach.

Poileasaidhean air Co-ionannachd Chothroman, Ciorram agus Iomadachd

Tha Coimisean Fearainn na h-Alba a' gabhail ri poileasaidhean Riaghaltas na h-Alba air co-ionannachd chothroman agus iomadachd. Tha am poileasaidh air co-ionannachd chothroman ag ràdh gum bu chòir gum faigheadh an luchd-obrach an aon làimhseachadh, chan eil e gu diofar dè a' ghnè, an inbhe a thaobh pòsaidh, an aois, an cinneadh, an taobhadh feise, an ciorram, an creideamh no feallsanachd, am pàtran obrach, inbhe a thaobh fastaidh, aithne gnè (tar-ghnèitheach), inbhe màthaireil no athaireil, cùram no ballrachd aonaidh-chiùird a bhiodh aca. Feuchaidh an Coimisean ri leth-bhreith mì-laghail a sheachnadh anns gach taobh de chosnadh a' gabhail a-steach fastadh, adhartachadh, cothroman ionnsachaidh is leasachaidh, pàigheadh is sochairean, smachd agus taghadh airson call dreuchd. Ann an co-rèir ri poileasaidh Riaghaltas na h-Alba, feumaidh Coimisean Fearainn na h-Alba cur ri iomadachd an luchd-obrach anns a' bhuidhinn. Chan urrainn dhan Choimisean leth-bhreith a dhèanamh gu dìreach ann a bhith a' taghadh luchd-obrach airson fastadh no adhartachadh, ach faodaidh an Coimisean dòighean laghail iomchaidh a chleachdadh, a' gabhail a-steach gnìomhan deimhinneach laghail gus dèiligeadh ri fo-riochdachadh de bhuidheann sam bith a tha an Coimisean a' comharrachadh aig nach eil riochdachadh gu leòr ann an seòrsaichean sònraichte de dh'obraichean. Tha fastadh agus leasachadh dhaoine air a bheil ciorram a' tighinn fon phoileasaidh co-ionannachd chothroman agus iomadachd againn, agus mar phàirt den sgeama Misneachd Ciorraim anns a bheil a' bhuidheann a' gabhail pàirt thèid tagraidhean cosnadh a gheibhear bho thagraiche sam bith a tha a' nochdadh gu bheil ciorram orra a chur air a' gheàrr-liosta ma sheallas iad gu bheil iad a rèir nan slatan-tomhais riatanach uile airson a bhith air a' gheàrr-liosta airson na dreuchd. Nì Coimisean Fearainn na h-Alba atharrachaidhean reusanta do na cleachdaidhean obrach àbhaisteach aige gus snap-starra sam bith bho chiorram a sheachnadh. Tha Coimisean Fearainn na h-Alba a' gealltainn an luchd-obrach air fad a leasachadh agus a' cur luach gu deimhinneach air farsaingeachd sheallaidhean is eòlais a bheil a h-uile neach dhan obair againn, agus tha e air plana ionnsachaidh is leasachaidh coileanta a chur an sàs.

Tha Coimisean Fearainn na h-Alba a' tabhann obrachadh sùbailte le bhith a' tabhann obair san dachaigh is san oifis dhan luchd-obrach aca. Tha rùn aig Coimisean Fearainn na h-Alba na dleastanasan aige a libhrigeadh ann an dòigh a bhrosnaicheas co-ionannachd chothroman, aig a bheil e mar amas cur às do leth-bhreith agus do ghiùlan eile air an do chuir reachdas co-ionannachd toirmeasg.

Aithisg Cunntachalachd Phàrlamaideach

Call is Suimeannan Sònraichte

Cha robh call no pàighidhean sònraichte ann rè na bliadhna 2022-23 (2021-22: neoni).

Tìodhlacan agus Tabhartasan air Adhbharan Carthannais

Cha robh tìodhlacan no tabhartasan air adhbharan carthannais rè na bliadhna 2022-23 (2021-22: neoni).

Fèicheanasan Tuiteamach a dh'fhaodadh èirigh

Tha dleastanas air Coimisean Fearainn na h-Alba aithris air fèicheanasan a dh'fhaodadh èirigh far a bheil an coltas, gum bithear a' tar-chur sochair eaconamach mar rèiteachadh, ro neo-chosmhail a bhith a' coileanadh a' mhìneachaidh air fèicheanasan a dh'fhaodadh èirigh fo IAS37. Chan eil gin a dh'fhèicheanasan tuiteamach a dh'fhaodadh èirigh an-dràsta.

Teachd a-steach bho chìsean

Cha d' fhuair Coimisean Fearainn na h-Alba teachd a-steach sam bith bho chìsean anns a' bhliadhna 2022-23 (2021-22: neoni).

Hamish Trench

Ceannard agus Oifigear Cunntachail

3 Dàmhair 2023

Aithisg an Luchd-sgrùdaidh Neo-eisimeilich

Aithisg an neach-sgrùdaidh neo-eisimeilich do bhuill Coimisean Fearainn na h-Alba, Àrd-neach-sgrùdaidh na h-Alba agus Pàrlamaid na h-Alba.

Aithisg air an sgrùdadh a rinneadh air na h-aithrisean ionmhasail

Beachd air na h-aithrisean ionmhasail

Tha sinn air sgrùdadh a dhèanamh air na h-aithrisean ionmhasail ann an aithisg bhliadhnail agus cunntasan Coimisean Fearainn na h-Alba airson na bliadhna a chrìochnaich air 31 Màrt 2023 fo Achd Ath-leasachadh an Fhearainn (Alba) 2016. Sna h-aithrisean ionmhasail tha Aithris air Caiteachas Lom lomlan, Aithris air an t-Suidheachadh Ionmhasail, Aithris air Sruthan Airgid, Aithris air Atharraichean ann an Earrainnean Luchd-pàighidh Chìsean agus nòtaichean airson nan aithrisean ionmhasail, a' gabhail a-steach nam prìomh phoileasaidhean cunntasachd. Tha am frèam airson aithrisean ionmhasail a chaidh a chur an sàs ann a bhith ag ullachadh nan aithrisean seo freagarrach a thaobh lagh iomchaidh agus inbhean cunntasachd eadar-nàiseanta mar a chaidh gabhail riutha san RA mar a chaidh mìneachadh agus gabhail ris ann an Leabhran an Rìaghaltais airson Aithisgean Ionmhasail airson 2022/23 (FRem 2022/23).

Nam bheachd-sa, tha na h-aithrisean ionmhasail an cois seo:

- a' toirt seachad sealladh fìor is cothromach de shuidheachadh na buidhne air 31 Màrt 2023 agus de a chaitheamh lom airson na bliadhna a thàinig gu crìch an uair sin;
- air an ullachadh gu ceart a rèir inbhean cunntasachd eadar-nàiseanta mar a chaidh gabhail riutha san RA, agus mar a chaidh a chur an cèill agus atharrachadh ann an FRem 2022/23; agus
- air an ullachadh a rèir riatanasan Achd Ath-leasachadh an Fhearainn (Alba) 2016 agus stiùiridhean co-cheangailte ri sin bho Mhinistearan na h-Alba.

Bun-stèidh ar Beachd

Tha sinn air sgrùdadh a dhèanamh a rèir laghan iomchaidh agus Inbhean Sgrùdaidh Eadar-nàiseanta (RA) (ISAs (RA)), mar a dh'fheumas sinn fo [Chòd nan Cleachdaidhean Sgrùdaidh](#) ris an do chuir Àrd-neach-sgrùdaidh na h-Alba aonta. Tha tuilleadh mìneachaidh air ar dleastanasan fo na h-inbhean sin san earrainn den aithisg againn le fios air dleastanasan an luchd-sgrùdaidh ann a bhith a' sgrùdadh nan aithrisean ionmhasail. Chaidh ar fastadh leis an Àrd-neach-sgrùdaidh air 18 Cèitean 2022. Tha sinn air ar fastaidh fad còig bliadhna, bho 2022/23 gu 2026/27. Tha sinn neo-eisimeileach gun cheangal ris a' bhuidhinn seo a rèir nan riatanasan beusail a bhuineas ris na sgrùdaidhean a nì sinn air aithrisean ionmhasail san RA, a' gabhail a-steach Inbhe Bheusail Comhairle nan Aithisgean Ionmhasail, agus tha sinn air ar dleastanasan beusail a choileanadh a rèir nan riatanasan sin. Cha deach seirbheisean nach buin dhan sgrùdadh, a tha toirmisgte fon Inbhe Bheusail, a thoirt seachad dhan bhuidhinn. Tha sinn den bheachd gun a' fhuair sinn fianais sgrùdaidh gu leòr agus freagarrach gus taic a thoirt dhan bheachd a ghabh sinn.

Co-dhùnaidhean co-cheangailte ri modhan cunntasachd far a bheilear a' gabhail ris gun cùm a' bhuidheann a' dol

Tha sinn air co-dhùnadh gu bheil e iomchaidh na h-aithrisean ionmhasail seo ullachadh leis an tuigse gun cùm a' bhuidheann a' dol.

Stèidhichte air an obair a rinn sinn, chan eil sinn air mì-chinnteach susbainteach a chomharrachadh a thaobh tachartasan no suidheachaidhean a dh'fhaodadh, leatha fhèin no còmhla, teagamhan mòra adhbharachadh mun chomas aig a' bhuidhinn gus cumail orra a' cleachdadh mhodhan cunntasachd, a tha a' gabhail ris gun cùm a' bhuidheann a' dol, airson co-dhiù dusan mìos bhon cheann-latha air an deach aontachadh na h-aithrisean ionmhasail fhoillseachadh.

Chan eil na co-dhùnaidhean seo ag amas air, agus chan eil iad, a' toirt seachad dearbhadh mu sheasmhachd ionmhasail na buidhne an-dràsta no san àm ri teachd. Ach, bidh sinn ag aithris air rèiteachaidhean na buidhne airson seasmhachd ionmhasail ann an Aithisg Sgrùdaidh Bhliadhnail fa leth a tha ri fhaotainn air làrach-lìn [Sgrùdadh Alba](#).

Cunnartan a thaobh mhì-aithrisean susbainteach

Nì sinn aithris anns an Aithisg Sgrùdaidh Bhliadhnail fa leth againn air na cunnartan as motha a chomharraich sinn a thaobh mhì-aithrisean susbainteach air an deach measadh a dhèanamh agus air na co-dhùnaidhean againn mun deidhinn.

Dleastanasan an Oifigeir Chunntachail airson nan aithrisean ionmhasail

Mar a chaidh a mhìneachadh ann am barrachd doimhneachd san Aithris air Dleastanasan an Oifigeir Chunntachail, tha an t-Oifigeir Chunntachail a' gabhail uallach airson ullachadh nan aithrisean ionmhasail agus feumaidh e a bhith riarachd gun toir iad sealladh fìor is cothromach air cùisean a rèir frèam nan aithrisean ionmhasail, agus tha uallach air cuideachd gus na modhan in-smachd a tha an t-Oifigeir Chunntachail a' meas iomchaidh a chur an sàs, a nì cinnteach gun tèid aithrisean ionmhasail ullachadh anns nach eil mì-aithris, a dh'èireas an dàrna cuid bho fhoill no mearachd.

Nuair a tha e ag ullachadh nan aithrisean ionmhasail, tha uallach air an Oifigeir Chunntachail gus measadh a dhèanamh air comas na buidhne a chumail a' dol, agus airson a bhith fhoillseachadh, mar a bhios e iomchaidh, cùisean co-cheangailte ri cleachdadh na dùil gun cum a' bhuidheann a' dol, mur a h-eil beachd ann crìoch a chur air obair na buidhne.

Dleastanasan an luchd-sgrùdaidh ann a bhith a' sgrùdadh nan aithrisean ionmhasail

'S e a tha fa-near dhuinn a choileanadh, gum bi dearbhachd reusanta againn nach eil mì-aithris shusbainteach sna h-aithrisean ionmhasail, a dh'èireas an dàrna cuid bho fhoill no mearachd, agus aithisg luchd-sgrùdaidh fhoillseachadh san toir sinn seachad ar beachd air na h-aithrisean ionmhasail. 'S e a th' ann an dearbhachd reusanta, dearbhachd gu math cinnteach; chan eil sin na ghealltanais, ge-tà, ma tha mì-aithris shusbainteach ann, gun toir sgrùdadh a thèid a chumail a rèir nan Inbhean Sgrùdaidh Eadar-nàiseanta (RA) an aire dha sin daonnan. Faodaidh mì-aithrisean èirigh bho fhoill no mearachdan agus tha iad air am meas susbainteach ma thathar an dùil gu reusanta gun toir iad, mar mhì-aithris fa leth no mar ghrunn dhiubh còmhla, buaidh air co-dhùnaidhean a nì luchd-cleachdaidh stèidhichte air na h-aithrisean ionmhasail seo.

Tha neo-riaghailteachdan, a' gabhail a-steach foill nan eisimpleirean de neo-ghèilleadh ri laghan is riaghailtean. Dealbhadh sinn na dòighean-obrach againn a rèir nan dleastanasan a tha air am mìneachadh gu h-àrd gus mì-aithrisean susbainteach a lorg a thaobh neo-riaghailteachdan, a' gabhail a-steach foill. Tha dòighean-obrach a' gabhail a-steach:

- a' cleachdadh ar tuigse air roinn an riaghaltais mheadhanaich gus comharrachadh gu bheil Achd Ath-leasachadh an Fhearainn (Alba) 2016 agus an stiùireadh a rinn Ministearan na h-Alba fo sin cudromach ann an co-theacs na buidhne;
- a' faighneachd den Oifigeir Chunntachail mu laghan no riaghailtean eile a dh'fhaodadh buaidh bhunaiteach a thoirt air obair na buidhne;

- a’ faighneachd den Oifigear Chunntachail mu phoileasaidhean agus mhodhan-obrach na buidhne a thaobh gèilleadh ris an fhrèam laghail is riaghlaidh iomchaidh;
- deasbadaan san sgioba sgrùdaidh againn a’ measadh cho buailteach ‘s a tha e gum bi mì-aithrisean subsbainteach anns na h-aithrisean ionmhais, a’ gabhail a-steach mar a dh’fhaodadh foill tachairt; agus
- a’ beachdachadh a bheil na sgilean agus na comasan iomchaidh aig an sgioba sgrùdaidh còmhla gus neo-ghèilleadh ri laghan agus riaghailtean a chomharrachadh no aithneachadh.

Fhuair sinn tuigse air an fhrèam-obrach laghail agus riaghlaidh anns a bheil a’ bhuidheann ag obair, agus chomharraich sinn na prìomh laghan agus riaghailtean:

- a tha a’ toirt buaidh dhìreach air a bhith a’ dearbhadh shuimean agus fhoillseachaidhean subsbainteach anns na h-aithrisean ionmhasail. Tha seo a’ gabhail a-steach Achd Ath-leasachaidh an Fhearainn (Alba) 2016.
- Nach toir buaidh dhìreach air na h-aithrisean ionmhais ach far am faodadh gèilleadh riutha a bhith bunaiteach do chomas na buidhne obrachadh no gus peanas subsbainteach a sheachnadh. Tha seo a’ gabhail a-steach Achd an Dìon Dàta 2018 agus reachdas cosnaidh buntainneach.

Mar thoradh air a bhith a’ dèanamh nan rudan gu h-àrd, chomharraich sinn gun robh an comas as motha airson foill a thaobh an riatanais a bhith ag obair taobh a-staigh crìochan caiteachais. Is e an cunnart gum faodadh an caiteachas a thaobh gnothaichean deireadh na bliadhna a bhith air làimhseachadh gus am bi e a’ co-thaobhadh ris an targaid fulangais no gus suidheachadh cothromachaidh a choileanadh. Mar fhreagairt air a’ chunnart seo, fhuair sinn dearbhadh neo-eisimeileach mu na crìochan ionmhais a thug Riaghaltas na h-Alba seachad agus rinn sinn deuchainn air sampall de thàrmachaidhean, ro-phàighidhean agus fhàirdealan a fhuairleadh timcheall air deireadh na bliadhna gus faighinn a-mach an deach an clàradh san ùine cheart.

Coltach ri sgrùdaidhean eile fo ISAan (RA), feumaidh sinn cuideachd modhan sònraichte a chleachdadh gus dèiligeadh ris an riosg gum bi stiùirichean a’ seachnadh in-smachd. Ann a bhith a’ cur aghaidh air cunnart foill tro stiùirichean a’ seachnadh smachdan, rinn sinn deuchainn air freagarrachd inntrigidhean sna leabhraichean ionmhais agus air atharrachaidhean eile; rinn sinn measadh air a bheil na breithneachaidhean a rinneadh ann a bhith a’ dèanamh thuairmsean cunntasachd a’ sealltainn gum faodadh claonadh a bhith ann, agus rinn sinn measadh air an adhbhar gnothachais airson tar-gnìomh cudromach sam bith a tha neo-àbhaisteach no taobh a-muigh cùrsa àbhaisteach a’ ghnòthachais.

A bharrachd air seo, tha na dòighean-obrach againn gus aghaidh a chur air na riosgan a chaidh a chomharrachadh a’ gabhail a-steach na leanas:

- a’ dèanamh lèirmheas air foillseachaidhean sna h-aithrisean ionmhais le bhith a’ coimhead air sgrìobhainnean taice gus dèanamh cinnteach a bheilear a’ gèilleadh ri ullachaidhean laghan agus riaghailtean iomchaidh, a chaidh a chomharrachadh mar a bhith a’ toirt buaidh dhìreach air na h-aithrisean ionmhais;
- a’ cleachdadh mhodhan anailis gus dàimhean neo-àbhaisteach no ris nach robhar an dùil a chomharrachadh a dh’fhaodadh a bhith a’ comharrachadh gu bheil cunnartan ann de mhì-aithris shusbainteach mar thoradh air foill;
- a’ faighneachd de luchd-stiùiridh, in-sgrùdadh agus comhairle laghail air taobh a-muigh a thaobh cùisean lagha no tagraidhean a tha ann no a dh’fhaodadh a bhith ann, agus eisimpleirean de neo-ghèilleadh ri laghan agus riaghailtean; agus
- a’ leughadh geàrr-chunntasan nan coinneamhan aig an fheadhainn a tha an urra ri riaghladh agus a’ sgrùdadh aithisgean in-sgrùdaidh.

Tha an ìre is gu bheil ar mhodhan-obrach comasach air neo-riaghailteachdan a lorg, a' gabhail a-steach foill, fo bhuidhe an duilgheadais ghnèithich ann a bhith a' lorg neo-riaghailteachdan, èifeachdas modhan-smachd na buidhne, agus nàdar, àm agus ìre nam modhan sgrùdaidh a rinneadh.

Tha neo-riaghailteachdan a tha mar thoradh air foill nas duilghe a lorg na neo-riaghailteachdan a tha mar thoradh air mearachd oir faodaidh foill a bhith a' gabhail a-steach co-rùn, dearmad a dh'aona-ghnothach, mì-riochdachadh, no a bhith a' seachnadh in-smachd. Tha comas an sgrùdaidh gus foill is neo-riaghailteachdan eile a lorg an eisimeil factaran leithid sgil a' chiontaiche, tricead agus meud a' bhrath-fhoill, ìre a' chealg-chòrdaidh a bha na lùib, meud nan suimean air leth air an do rinneadh brath-foill, agus ìre nan daoine fa leth a bha an sàs ann.

Gheibhear tuairisgeul a bharrachd air dleastanasan an neach-sgrùdaidh airson aithrisean ionmhasail a sgrùdadh air làrach-lìn Comhairle airson Aithriseadh Ionmhasail www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Tha am mìneachadh sin mar phàirt de dh'aithisg an luchd-sgrùdaidh.

Aithris air cho cunbhalach 's a bha am fiosrachadh air caiteachas is teachd-a-steach

Beachd air cunbhalachd

Nar beachd-ne bha, anns gach dòigh shusbainteach, an caiteachas agus an teachd-a-steach uile a chithear sna h-aithrisean ionmhasail air an giùlan no air an cur an sàs a rèir chumhachan is stiùiridhean iomchaidh sam bith a dh'fhoillsich Ministearan na h-Alba.

Dleastanasan airson cunbhalachd

Tha dleastanas air an Oifigear Chunntachail gus dèanamh cinnteach gu bheil cunbhalachd ga cur an sàs a thaobh caiteachas is teachd-a-steach na buidhne. A bharrachd air na dleastanasan againn a thaobh mì-aithrisean susbainteach anns na h-aithrisean ionmhais a thaobh neo-riaghailteachdan ann an earrann aithrisean ionmhasail na buidhne, tha e an urra rinn beachd a ghabhail air cho cunbhalach 's a tha an caiteachas agus teachd-a-steach agus sin a rèir Achd an Ionmhais Phoblaich agus na Cunntachalachd (Alba) 2000.

Aithris air riatanasan eile

Beachd air cùisean eile a tha fo òrdugh Àrd-neach-sgrùdaidh na h-Alba air a' phàirt sgrùdaichte den Aithisg air Tuarastal is Luchd-obrach

Tha sinn air sgrùdadh a dhèanamh air na pàirtean den Aithisg air Tuarastalan is Luchd-obrach a chomharraich sinn mar air an sgrùdadh. Nar beachd-ne, chaidh a' phàirt den Aithisg air Tuarastalan is Luchd-obrach a bhios ga sgrùdadh ullachadh gu ceart a rèir Achd Ath-leasachadh an Fhearainn (Alba) 2016 agus stiùiridhean a dh'fhoillsich Ministearan na h-Alba fon Achd.

Fiosrachadh eile

Tha an t-Oifigear Cunntachail a' gabhail uallach airson an fhiosrachaidh eile san aithisg bhliadhnail agus cunntasan. 'S e am fiosrachadh eile an Aithisg Coileanaidh agus an Aithisg Cunntachalachd ach a-mhàin na pàirtean sgrùdaichte den Aithisg air Tuarastal is Luchd-obrach.

Tha e mar dhleastanas oirnn am fiosrachadh eile uile a leughadh, agus, ann a bhith a' dèanamh sin, feumaidh sinn beachdachadh feuch a bheil nithean susbainteach san fhiosrachadh eile nach eil a' dol leis na h-aithrisean ionmhasail no nach eil ag aontachadh ris an eòlas a fhuair sinn san sgrùdadh no a bheil coltas ann gu bheil mì-aithris shusbainteach san fhiosrachadh. Ma bheir sinn an aire do leithid a nithean neo-chunbhalach susbainteach no gu bheil coltas ann gu bheil mì-aithris shusbainteach ann, bidh againn ri dearbhadh co-dhiù a tha no nach eil mì-aithris shusbainteach sna h-aithrisean ionmhasail fhèin mar thoradh air seo. Ma nì sinn co-dhùnadh, stèidhichte air an obair a rinn sinn, gu bheil mì-aithris shusbainteach den fhiosrachadh eile seo, tha againn ri aithris a dhèanamh air sin. Chan eil dad againn ri aithris a thaobh sin.

Chan eil ar beachd air na h-aithrisean ionmhais a' gabhail a-steach an fhiosrachaidh eile agus chan eil sinn a' toirt seachad co-dhùnadh barantachaidh sam bith air sin ach air a-mhàin air an Aithisg Coileanaidh agus an Aithris Riaghlaidh chun na h-ìre is gu bheil e air a ràdh gu soilleir anns na beachdan a leanas a fo òrdugh Àrd-neach-sgrùdaidh na h-Alba.

Beachdan fo òrdugh Àrd-neach-sgrùdaidh na h-Alba air an Aithisg Coileanaidh agus Aithris Riaghlaidh

Nar beachd-ne, stèidhichte air an obair a rinn sinn san sgrùdadh:

- tha am fiosrachadh a chaidh a thoirt seachad san Aithris air Coileanadh airson na bliadhna ionmhais dha bheilear a' deasachadh nan aithrisean ionmhasail ann an co-rèir ris na h-aithrisean ionmhasail agus chaidh an aithisg sin ullachadh a rèir Achd Ath-leasachadh an Fhearainn (Alba) 2016 agus stiùiridhean a dh'fhoillsich Ministearan na h-Alba fon Achd; agus
- tha am fiosrachadh a chaidh a thoirt seachad san Aithris air Riaghladh airson na bliadhna ionmhais dha bheilear a' deasachadh nan aithrisean ionmhasail ann an co-rèir ris na h-aithrisean ionmhasail agus chaidh an aithisg sin ullachadh a rèir Achd Ath-leasachadh an Fhearainn (Alba) 2016 agus stiùiridhean a dh'fhoillsich Ministearan na h-Alba fon Achd.

Cùisean air am feum sinn aithris a dhèanamh mura tachair iad

Feumaidh sinn aithris a dhèanamh, a rèir an stiùiridh bho Àrd-neach-sgrùdaidh na h-Alba, ma tha sinn den bheachd:

- nach deach clàran cunntasachd iomchaidh a chumail; no
- nach eil na h-aithrisean ionmhasail agus a' phàirt den Aithisg air Tuarastalan is Luchd-obrach a bhios ga sgrùdadh ag aontachadh leis na clàran cunntasachd; no
- Nach d' fhuair sinn am fiosrachadh is na mìneachaidhean uile a dh'fheumas sinn airson an sgrùdaidh.

Chan eil dad againn ri aithris mu na cùisean seo.

Co-dhùnaidhean a thaobh ar dleastanasan airson sgrùdadh nas fharsainge

A thuilleadh air ar dleastanasan co-cheangailte ris an aithisg bhliadhnail agus na cunntasan, chithear ar co-dhùnaidhean a thaobh ar dleastanasan airson sgrùdadh nas fharsainge, a tha air am mìneachadh ann an Còd nan Cleachdaidhean Sgrùdaidh, san Aithisg Sgrùdaidh Bhliadhnail againn.

A' dèanamh feum den aithisg againn

Tha an aithisg seo dìreach do na daoine dhan deach a sgrìobhadh a rèir Achd an Ionmhais Phoblaich agus na Cunntachalachd (Alba) 2000 agus chan ann airson adhbhar sam bith eile. A rèir paragraf 108 de Chòd nan Cleachdaidhean Sgrùdaidh, tha sinn a' gealltainn nach eil uallaichean againn do bhuill no oifigearan, s na dreuchdan pearsanta aca, no do dhaoine eile.

Pat Kenny, CPFA (airson agus às leth Deloitte LLP)
110 Sràid na Banrigh
Glaschu
G1 3BX
An Rìoghachd Aonaichte

3 Dàmhair 2023

Aithris air Caiteachas Lom Iomlan

Airson na bliadhna a chrìochnaich air 31 Màrt 2023

		2023	2022
	Nòta	£000	£000
Cosgaisean Luchd-obrach	2	966	911
Caiteachas obrachaidh eile	3	542	614
Caiteachas Obrachaidh Iomlan		1,508	1,525
Caiteachas Obrachaidh Lom		1,508	1,525

Tha na nòtaichean air taobhan-duilleig 52 gu 61 mar phàirt de na cunntasan seo.

Aithris air an t-Suidheachadh Ionmhasail

Mar a bha iad air 31 Màrt 2023

		2023	2022
	Nòta	£000	£000
So-mhaoinean neo-làithreach			
So-mhaoinean neo-làithreach iomlan		-	-
So-mhaoinean làithreach			
Malairt is nithean eile a gheibhear	5	15	27
Airgead is nithean co-ionann	6	135	46
So-mhaoinean neo-làithreach iomlan		150	73
Fèicheanasan làithreach			
Malairt is nithean eile a phàighear	7	(95)	(60)
Thoir fèicheanasan làithreach air falbh bho na so-mhaoinean làithreach		55	13
Thoir fèicheanasan làithreach air falbh bho sho-mhaoinean iomlan		55	13
Earrainnean Luchd-pàighidh Chìsean			
Cùl-stòr Coitcheann		55	13

Thug an t-Oifigear Cunntachail aonta seachad airson foillseachadh nan aithrisean ionmhasail seo air 3 Dàmhair 2023.

Tha na cunntasan seo a' dèiligeadh ri tachartasan a-mhàin gu ruige a' cheann-latha nuair a chaidh aonta a thoirt seachad airson foillseachadh.

Tha na nòtaichean air taobhan-duilleig 52 gu 61 mar phàirt de na cunntasan seo.

Hamish Trench

Ceannard agus Oifigear Cunntachail
3 Dàmhair 2023

Aithris air Sruthan Airgid

Airson na bliadhna a chrìochnaich air 31 Màrt 2023

		2023	2022
	Nòta	£000	£000
Sruthan airgid bho ghnìomhan obrachaidh			
Caiteachas Obrachaidh Lom		(1,508)	(1,525)
Cìs airson ìsleachadh luach	4	-	2
		(1,508)	(1,523)
Glusadan ann an calpa obrach			
Àrdachadh/(ìsleachadh) air malairt is nithean eile a phàighear	7	35	3
(Àrdachadh)/ìsleachadh air malairt is nithean eile a gheibhear	5	12	(7)
		47	(4)
Sruth-airgid iomlan bho ghnìomhachdan obrachaidh		(1,461)	(1,527)
Gnìomhachdan maoinachaidh			
Tabhartas gus Cuideachadh		1,550	1,470
Sruth-airgid lom bho ghnìomhachdan maoinachaidh		1,550	1,470
Gnìomhachdan airgid-tasgaidh			
Seilbh, uidheam is acfhainn air an ceannach	4	-	-
Sruth-airgid lom air a chleachdadh ann an gnìomhachdan airgid-tasgaidh		-	-
Meudachadh/(Lùghdachadh) lom ann an airgead is suimeannan co-ionann ri airgead		89	(57)
Airgead is suimeannan co-ionann aig toiseach na bliadhna	6	46	103
Airgead is suimeannan co-ionann aig deireadh na bliadhna	6	135	46

Tha na nòtaichean air taobhan-duilleig 52 gu 61 mar phàirt de na cunntasan seo.

Aithris air Atharraichean ann an Earrainnean Luchd-pàighidh Chìsean

Airson na bliadhna a chrìochnaich air 31 Màrt 2023

Cùl-stòr Coitcheann	£000
Cothromachadh air 01 Giblean 2021	68
Bliadhna a chrìochnaich air 31 Màrt 2022	
Tabhartas gus Cuideachadh	1,470
Caiteachas Uile-chùiseach Lom airson na bliadhna	(1,525)
Cothromachadh air 31 Màrt 2022	13
Bliadhna a chrìochnaich air 31 Màrt 2023	
Tabhartas gus Cuideachadh	1,550
Caiteachas Uile-chùiseach Lom airson na bliadhna	(1,508)
Cothromachadh air 31 Màrt 2023	55

Tha na nòtaichean air taobhan-duilleig 52 gu 61 mar phàirt de na cunntasan seo.

Nòtaichean mu na h-Aithrisean Ionmhasail

1 Poileasaidhean Cunntasachd

Chaidh na h-aithrisean ionmhais ullachadh a rèir Leabhar-làimhe an Riaghaltais air Aithriseadh Ionmhasail 2022-23 (FReM), a dh'fhoillsich Roinn Ionmhais na Banrigh, agus a rèir an Stiùiridh air Cunntasan ([taobh-duilleig 62](#)) a dh'fhoillsich Ministearan na h-Alba.

Tha FReM a' cur an cèill cruth nan cunntasan bliadhnail. Tha Tabhartas gus Cuideachadh ga thoirt a-steach sa Chùl-stòr Choitcheann anns an Aithris air Atharrachaidhean ann an Earrainnean Luchd-pàighidh Chìsean seach anns an Aithris air Caiteachas Uile-chùiseach Lom. Tha an caiteachas is an teachd-a-steach eile gu lèir anns an Aithris air Caiteachas Lom lomlan.

Tha na cleachdaidhean cunntasachd san Leabhar-làimhe (FReM) a' cur an gnìomh Inbhean Eadar-nàiseanta air Aithriseadh Ionmhasail (IFRS), mar a chaidh an atharrachadh no am mìneachadh do shuidheachadh na roinne poblaich.

Far a bheil an Leabhar-làimhe (FReM) a' ceadachadh roghainn a thaobh poileasaidh cunntasachd, thathar a' taghadh a' phoileasaidh a b' fheàrr nar beachd mar am fear as fhreagarraiche do shuidheachadh sònraichte Coimisean Fearainn na h-Alba gus sealladh a thoirt a tha fìor is ceart.

Tha na poileasaidhean sònraichte a ghabh Coimisean Fearainn na h-Alba air am mìneachadh gu h-ìosal Chaidh an cur an gnìomh gu cunbhalach ann a bhith a' dèiligeadh ri nithean a bhuineas, nar beachd, ris na cunntasan.

Chaidh na h-aithrisean ionmhasail san aithisg seo ullachadh leis an tuigse gun cùm a' bhuidheann a' dol. Tha an t-Oifigear Cunntachail air beachdachadh air a' bhuidseit agus air an riarachadh Tabhartas gus Cuideachadh co-cheangailte airson 2023-24 agus tha e den bheachd gu bheil stòrasan gu leòr aig Coimisean Fearainn na h-Alba gus leantainn air adhart leis an obair aige cho fad 's a chithear air adhart.

1.1 Am Modh Cunntasachd

Chaidh na cunntasan seo ullachadh a rèir modh na cosgais eachdraidheil.

1.2 So-mhaoin do-bheantainn

Thèid cosg air bathair-bog IT agus leasachaidhean bathair-bog aithneachadh ma tha cosgais aig an t-so-mhaoin de cho-dhiù £5,000. Chan eilear ag aithneachadh cosgaisean stiùireadh phròiseactan coitcheann airson bathair-bog. Tha so-mhaoinean uile air an clàradh aig cosgais agus thathar ag ath-sgrùdadh beatha fheumail mheasraichte is luach iarmadach measraichte nan so-mhaoinean gach bliadhna ann an co-rèir ris a' phoileasaidh air rianachd so-mhaoinean. Chan eil so-mhaoinean do-bheantainn sam bith aig Coimisean Fearainn na h-Alba a dh'fheumar aithneachadh taobh a-staigh na bliadhna ionmhasail seo.

1.3 Seilbh, uidheam is acfhainn

Thathar ag aithneachadh caiteachais air ath-uidheamachadh oifise, àirneis is goireasan oifise, uidheaman-oifise, agus uidheaman is bun-structar teicneòlas fiosrachaidh ma tha an t-so-mhaoin luach co-dhiù £5,000 le beatha cleachdaidh fheumail de cho-dhiù bliadhna. Chan eilear ag aithneachadh cosgaisean stiùireadh phròiseactan coitcheann airson teicneòlas fiosrachaidh. Thathar a' clàradh nan so-mhaoinean aig cosgais agus thathar ag ath-sgrùdadh beatha fheumail mheasraichte is luach iarmadach measraichte nan so-mhaoinean gach bliadhna ann an co-rèir ris a' phoileasaidh air rianachd so-mhaoinean.

1.4 Ìsleachadh luach

Thèid ìsleachadh-luach/luach-chrìonadh a dhèanamh air so-mhaoinean a tha air an aithneachadh mar chalpa air stèidh na cosgais eachdraidheil, mar ann an loidhne dhìreach, mar a leanas.

Seilbh, uidheam is acfhainn:

- Ath-sgeadachadh oifis – 10 bliadhna
- Àirneis – 10 bliadhna
- Uidheaman-oifise – 5 bliadhna.

Teicneòlas fiosrachaidh:

- Uidheaman teicneòlas fiosrachaidh – 3 bliadhna
- Bun-structar teicneòlas fiosrachaidh – 3 bliadhna.

So-mhaoinean Do-bheantainn:

- Ceadachasan Bathair-bog – 3 bliadhna
- Bathar-bog leasaichte agus làrach-lìn – 3 bliadhna

Thathar a’ cur às na cunntasan ath-uidheamachadh is àirneis oifise thairis air beatha iarmadach an lìosa (ceann-latha a’ chiad bhriseadh anns an lìos) ma tha sin fo 10 bliadhna. Thathar a’ cur às na cunntasan bathar-bog teicneòlas fiosrachaidh, a’ gabhail a-steach bathar-bog a chaidh a leasachadh, thairis air a’ bheatha ris a bheil dùil ma tha sin nas lugha na trì bliadhna. Thathar ag ath-sgrùdadh na beatha feumail measraichte agus nan luachan iarmadach gach bliadhna.

1.5 Cìs Luach a Bharrachd

Tha VAT nach fhaighear air ais ga chur ris na cosgaisean buntainneach agus ga chur mar chis ris an Aithris air Caiteachas Uile-chùiseach Lom san ùine san do dh’èirich e.

1.6 Buannachdan Luchd-obrach

Tha tuarastalan is pàigheadh ceangailte ri fastadh gan aithnicheadh anns a’ bhliadhna sam faighear an t-seirbheis bho luchd-obrach. Aithnichear na chosgais làithean-saora bliadhna agus an airidheachd a gheibhear le bhith ag obair uairean sùbailte a thathar a’ cosnadh gun a bhith gan gabhail le luchd-obrach aig deireadh na bliadhna chun na h-ìre is gu bheil cead aig luchd-obrach fòrladh a thoirt air adhart a-steach dhan bhliadhna an dèidh làimhe. Thathar ag aithneachadh fèicheanas agus cosgais gach cuid airson fòrladh a fhuair a’ chleachdadh agus airson nam balansan fòrlaidh mar bha iad air 31 Màrt a tha acasan aig a bheil uairean sùbailte, ann an co-rèir ris a’ phoileasaidh air a chùlaibh. Tha na cosgaisean seo a’ nochdadh anns an Aithisg air Tuarastal is Luchd-obrach.

1.7 Cosgaisean Pheinnseanan

Buinidh na cosgaisean pheinnseanan, a tha gan ainmeachadh ann an cunntasan Coimisean Fearainn na h-Alba, ris an ùine sam faigh an Coimisean buannachd bho sheirbheisean an neach-obrach. Tha seo a’ gabhail a-steach suimeannan a tha a’ tighinn fo na h-ullachaidhean ann am Prìomh Sgeama Peinnsein na Seirbheis Catharra (PCSPS), sgeama shochairan socraichte, a tha gam pàigheadh le Riaghaltas na h-Alba dhan sgeama PCSPS a rèir nuair a tha suimeannan gan clàradh. Chan urrainn dhan Choimisean aithneachadh dè an roinn a bhiodh aige de na so-mhaoinean is fèicheanasan air cùl chùisean, agus mar sin tha am fèicheanas gus sochairan a phàigheadh anns an ùine ri teachd na chis air PCSPS, a bhios ag ullachadh a aithrisean-sgeama fhèin.

1.8 Nithean a Gheibhear ann am Malairt

Tha a h-uile suim shusbainteach a bha ri pàigheadh aig 31 Màrt 2023 ga toirt a-steach anns an Aithris air Caiteachas Uile-chùiseach Lom.

1.9 Nithean ri Phàigheadh ann am Malairt

Tha a h-uile suim shusbainteach a bha ri pàigheadh aig 31 Màrt 2023 ga toirt a-steach anns an Aithris air Caiteachas Uile-chùiseach Lom.

1.10 Airgead agus Suimeannan co-ionann ri airgead

Anns an aithris air an t-suidheachadh ionmhasail, tha airgead agus suimeannan co-ionann ri airgead a' gabhail a-steach airgead a tha sa bhanca agus airgead ri làimh.

1.11 Tabhartas gus Cuideachadh

Tha Coimisean Fearainn na h-Alba a' faighinn Tabhartas gus Cuideachadh gus an caiteachas lom aige a mhaoineachadh. Tha Tabhartas gus Cuideachadh ga chur mar chreideas ris a' Chùl-stòr Choitcheann san ùine san d'fhuaireadh e. Tha cosgais lom Coimisean Fearainn na h-Alba ga chur mar chis air a' mhaoin seo.

1.12 Breithean Cudromach air Cunntasachd agus Prìomh Fhreumhan co-cheangailte ri Tuairmsean

Ann an cur an sàs poileasaidhean cunntasachd Coimisean Fearainn na h-Alba air a bheil iomradh ann an Nòta 1, feumaidh an t-Oifigear Cunntachail breithean, measaidhean agus ro-bheachdan a dhèanamh mun ìre de so-mhaoinean is fèicheanasan bho fhreumhan eile nach eil follaiseach sa bhad bho thùsan eile.

Air sgàth nàdar obair Coimiseanan Fearainn na h-Alba is iad na prìomh raointean far am feum an t-oifigear cunntachail breithneachaidhean, tuairmsean agus barailean a dhèanamh: riarachadh buidseit Tabhartas-gus-Cuideachadh san àm ri teachd agus obair a tha a' dol air adhart aig deireadh na bliadhna.

Tha na measaidhean agus na ro-bheachdan nan lùib stèidhichte air fiosrachadh eachdraidheil agus nithean eile a thathar a' meas buntainneach agus thèid ath-sgrùdadh a dhèanamh orra gu cunbhalach. Tha atharrachaidhean air measaidhean cunntasachd gan aithneachadh anns an ùine nuair a nithear ath-bhreithneachadh air a' mheasadh, ma bhios an t-atharrachadh a' bualadh air an ùine sin a-mhàin, no ann an àm an ath-bhreithneachaidh agus san ùine air thoiseach ma bhios an t-ath-bhreithneachadh a' bualadh air an ùine an-dràsta agus air thoiseach le chèile.

A thaobh bliadhna ionmhais 2022-23, cha deach breithean cudromach no tuairmsean susbainteach a dhèanamh.

1.13 Lìosan

Aig an toiseach, bidh a' chompanaidh a' measadh a bheil, no a bheil e a' gabhail a-steach, lìos taobh a-staigh sgòp IFRS 16. Is e lìos a th' ann an cùmhnannt ma tha e, no tha e a' gabhail a-steach lìos, ma tha e a' toirt seachad còir smachd a chumail air cleachdadh so-mhaoin ainmichte fad ùine agus ma thathar a' pàigheadh airson seo. Far a bheilear a' faighinn so-mhaoin shusbainteach tro lìos, tha a' chompanaidh ag aithneachadh so-mhaoin còir-cleachdaidh agus buailteachd màil bho cheann-latha tòiseachaidh an lìosa. Tha so-mhaoin còir-cleachdaidh air a ghabhail a-steach taobh a-staigh so-mhaoinean stèidhichte susbainteach, a bharrachd air an fheadhainn a tha a' tighinn fon mhìneachadh air seilbh tasgaidh.

Tha an t-so-mhaoin còir-cleachdaidh air a tomhas aig cosgais an toiseach, a tha a' gabhail a-steach na suim tùsail de bhualteachd liosta air atharrachadh airson pàighidhean lìosa sam bith a rinneadh aig a' cheann-latha tòiseachaidh no roimhe a bharrachd air cosgaisean tùsail dìreach sam bith agus tuairmse air cosgais dhleastanasan gus an toirt às a chèile, toirt air falbh, ath-sgeadachadh no ath-nuadhachadh na so-mhaoin bhunaiteach agus an làrach air a bheil i stèidhichte, a' toirt air falbh brosnachaidhean lìosa sam bith a fhuarar.

Tha an t-so-mhaoin còir-cleachdaidh air a h-ìsleachadh às dèidh sin a' cleachdadh na dòigh-obrach loidhne-dhìreach bhon cheann-latha tòiseachaidh gu deireadh beatha fheumail na so-mhaoin còir-cleachdaidh no deireadh teirm an lìosa. Tha beatha fheumail mheasraichte aig so-mhaoinean còir-cleachdaidh air an obrachadh a-mach air an aon stèidh ris an fheadhainn a th' aig so-mhaoinean stèidhichte susbainteach eile. Tha an t-so-mhaoin còir-cleachdaidh air a lùghdachadh bho àm gu àm le call ios-sgrìobhaidh, ma tha sin ann, agus air a h-atharrachadh airson ath-mheasaidhean sònraichte air uallach lìosa.

Tha buailteachd lìosa air a thomhas an toiseach aig luach làithreach nam pàighidhean lìosa nach eil pàighte aig a' cheann-latha tòiseachaidh, air an lasachadh a' cleachdadh na h-ìre rèidh a tha an lùib an lìosa, no, mura h-urrainnear an ìre sin a dhearbhadh gu furasta, ìre iasaid ioncramaideach na companaidh. Tha pàighidhean lìosa a tha air an gabhail a-steach ann an tomhas buailteachd màil a' gabhail a-steach pàighidhean stèidhichte, pàighidhean màil caochlaideach a tha an urra ri indeacs no ìre, suimean ris a bheil dùil a bhith ri phàigheadh fo ghealladh luach iarmadach, agus cosgais roghainnean sam bith a tha a' chompanaidh gu reusanta cinnteach a chleachdadh, leithid prìs eacarsaich fo roghainn ceannach, pàighidhean lìosa ann an ùine ath-nuadhachaidh roghnach, no peanasan airson a bhith a' cur crìoch thràth air lìos.

Tha buailteachd màil air a thomhas aig cosgais luach-chrìonaidh a' cleachdadh na dòigh riadh èifeachdach. Bidh e air ath-thomhas nuair a tha atharrachadh ann am: pàighidhean lìosa san àm ri teachd a tha ag èirigh bho atharrachadh ann an indeacs no rèat; tuairmse na companaidh air an t-suim a thathar an dùil a bhith ri phàigheadh fo ghealladh luach iarmadach; no measadh na companaidh an cleachd iad roghainn ceannach, leudachadh no crìochnachaidh. Nuair a thèid buailteachd lìos ath-thomhas san dòigh seo, thèid atharrachadh co-fhreagarrach a dhèanamh ri suim giùlain na so-mhaoin còir-cleachdaidh, no thèid a chlàradh ann am prothaid no call ma tha suim giùlain na so-mhaoin còir-cleachdaidh air a lùghdachadh gu neoni.

Tha a' chompanaidh air roghnachadh gun a bhith ag aithneachadh so-mhaoinean còir-cleachdaidh agus uallaichean liosta airson lìosan gearr-ùine air innealan aig a bheil teirm lìosa de 12 mìosan no nas lugha, no airson lìosa de sho-mhaoin le luach ìosal a' gabhail a-steach uidheamachd IT. Tha na pàighidhean co-cheangailte ris na lìosan sin air an aithneachadh ann am prothaid no call air stèidh loidhne dhìreach thar teirm an lìosa.

1.14 Gabhail ri Inbhean Ùra is Ùraichte

Air a' cheann-latha a fhuair na h-aithrisean ionmhais seo aonta, bha na cùisean a leanas ann, a tha co-cheangailte ri Inbhean Cunntaidh ach nach robh ann an èifeachd, airson Coimisean Fearainn na h-Alba:

IFRS 14 Cunntasan Dàlaichean Riaghlaidh – Èifeachdach airson amannan cunntasachd a' tòiseachadh air no às dèidh 1 Faoilleach 2016 - chan eil seo a' buntainn ri Coimisean an Fhearainn; IFRS 17 Cùmhnantan àrachais - An gnìomh airson ùineachan cunntais a' tòiseachadh air no às dèidh 1 Faoilleach 2021. Chan eil FreM fhathast air gabhail ris an inbhe seo, agus chan eil i a' buntainn ri Coimisean an Fhearainn.

2 Cosgaisean Luchd-obrach

	Luchd-obrach maireannach	Buill a' Bhùird	Eile	Iomlan 2022-23	Iomlan 2021-22
	£000	£000	£000	£000	£000
Tuarastalan	614	56	69	739	673
Cosgaisean shochoirean sòisealta	68	2	7	77	68
Cosgaisean peinnsein eile	169	-	19	188	170
Fo-fhastadh thugainn agus luchd-obrach bhuidhnean-cosnaidh	(48)	-	10	(38)	-
Iomlan	803	58	105	966	911

3 Cosgaisean Obrachaidh Eile

	2023	2022
	£000	£000
Cosgaisean àite-còmhnaidh	53	34
Rannsachadh is Poileasaidh	134	180
Siostaman fiosrachaidh is tele-chonaltradh	30	32
Trèanadh	31	34
Coinneamhan poblach is cosgaisean cho-labhairtean	9	10
Siubhal is cosgaisean bith-beò – Coimiseanairean	13	5
Siubhal is cosgaisean bith-beò – luchd-obrach	21	6
Gnìomhachd conaltraidh	86	149
Goireasan daonna - seirbheisean co-roinnte	14	14
Seirbheisean IT	66	52
Cosgaisean laghail is proifeiseanta	27	45
Pàigheadh Luchd-sgrùdaidh taobh a-muigh	33	26
Pàigheadh Luchd-sgrùdaidh taobh a-staigh	18	17
Cosgaisean ruith eile	7	8
Ìsleachadh luach	-	2
Iomlan airson caiteachas obrachaidh eile	542	614

4 Seilbh, uidheam is acfhainn

Teicneòlas Fiosrachaidh 2021-22

Cosgais	£000
Air 1 Giblean 2021	7
Na chaidh a chur ris	-
Air 31 Màrt 2022	7
Ìsleachadh luach agus damaiste	
Air 1 Giblean 2021	5
Ìsleachadh luach air a chur ris rè na bliadhna	2
Air 31 Màrt 2022	7
Luach giùlain	
Air 31 Màrt 2022	-
Air 31 Màrt 2021	2

Teicneòlas Fiosrachaidh 2022-23

Cosgais	£000
Air 1 Giblean 2022	7
Na chaidh a chur ris	-
Cuidhteasan	-
Air 31 Màrt 2023	7
Ìsleachadh luach agus damaiste	
Air 1 Giblean 2022	7
Ìsleachadh luach air a chur ris rè na bliadhna	-
Air 31 Màrt 2023	7
Luach giùlain	
Air 1 Giblean 2022	-
Air 31 Màrt 2023	-

5 Malairt is nithean eile a gheibhear

	2023	2022
	£000	£000
Suimeannan rim pàigheadh taobh a-staigh bliadhna		
Nithean eile a gheibhear ann am malairt	-	-
Ro-phàighidhean agus teachd-a-steach tàrmaichte	15	27
Suimeannan a tha Còir againn Fhaighinn taobh a-staigh Bliadhna:	£000	£000
Ro-phàighidhean agus teachd-a-steach tàrmaichte	-	-
Iomlan	15	27

6 Airgead agus Suimeannan co-ionann ri airgead

	£000
Cothromachadh air 01 Giblean 2022	46
An t-atharrachadh lom ann an suimeannan airgid is suimeannan co-ionann ri airgead	89
Cothromachadh air 31 Màrt 2023	135
B' iad na suimeannan a leanas a bh' againn air 31 Màrt le seirbheis banca an riaghaltais agus mar airgead ri làimh	135
Cothromachadh air 31 Màrt 2023	135

7 Malairt is nithean eile a phàighear

	2023	2022
	£000	£000
Nithean malairt rim pàigheadh	12	-
Nithean Cruinnichte	83	60
Iomlan	95	60

8 Geallaidhean fo chùmhnanntan eile nach gabh a chur às

Chithear anns a’ chlàr shìos suim nam pàighidhean a nithear, mar ìos-mheud, san àm ri teachd fo chùmhnanntan a ghabhadh os làimh ro 31 Màrt 2023 airson gach fear de na h-ùineachan a leanas. Tha fèicheanasan fo na cùmhnanntan seo bho 31 Màrt 2023 a’ gabhail a-steach:

	2023	2022
Pròiseactan	£000	£000
Gun a bhith nas fhaide na aon bliadhna	36	93
Nas fhaide na aon bliadhna agus gun a bhith nas fhaide na còig bliadhna	115	111
Nas fhaide na còig bliadhna	-	10

9 Tar-ghnìomhan le pàrtaidhean ceangailte

Tha Coimisean Fearainn na h-Alba na Bhuidheann Phoblach Neo-roinneil (NDPB) le taic bho Riaghaltas na h-Alba agus tha e a’ meas gu bheil na buidhnean a leanas nam pàrtaidhean ceangailte:

‘S e Buidheann-stiùiridh Sponsaireachd Coimisean Fearainn na h-Alba Buidheann-stiùiridh Poileasaidh Cleachdadh Fearainn is Poileasaidh Dùthchail Riaghaltas na h-Alba (a’ Bhuidheann-stiùiridh Sponsaireachd) agus bha tar-ghnìomhan nach bu bheag aig Coimisean Fearainn na h-Alba leis a’ Bhuidhinn-stiùiridh Sponsaireachd tron bhliadhna ionmhais. Bha tar-ghnìomhan ionmhais leis a’ Bhuidhinn-stiùiridh air a dèanamh suas de Thabhartas gus Cuideachadh, mar a thathar a’ nochdadh anns an Aithris air Atharrachaidhean ann an Earrainnean Luchd-pàighidh Chìsean. A bharrachd air sin, chaidh suim nach bu bheag a phàigheadh ri Riaghaltas na h-Alba airson àite-fuirich a sholarachadh.

Tha Ùghdarras Pàirc Nàiseanta a’ Mhonaidh Ruaidh cuideachd na Bhuidheann Phoblach Neo-roinneil (NDPB) air a sponsaireadh le Riaghaltas na h-Alba. Chaidh seirbheisean airson goireasan daonna agus rola-pàighidh a sholarachadh leis an Ùghdarras dhan Choimisean rè na bliadhna.

‘S e buidheann phoblach a th’ ann an Iomairt na Gàidhealtachd is nan Eilean agus thug iad cothrom dhan Choimisean àite oifis a chleachdadh taobh a-staigh na bliadhna seo san oifis aca An Lòchran ann an Inbhir Nis.

Rè na bliadhna, cha do rinneadh tar-ghnìomhan le pàrtaidhean ceangailte le buill a’ Choimisein no le prìomh luchd-obrach stiùiridh.

10 Ionnsramaidean Ionmhasail

Ri linn an t-seòrsa obrach neo-mhalairteach a tha aig Coimisean Fearainn na h-Alba agus an dòigh sa bheilear a’ maoinachadh roinnean an Riaghaltais, chan eil an aon ìre de chunnart ionmhasail ann do Choimisean Fearainn na h-Alba ‘s a bhiodh do bhuidhnean gnothachais. Chan eil iasadan aig Coimisean Fearainn na h-Alba, agus tha e an urra ri tabhartasan bho Riaghaltas na h-Alba airson nan riatanasan airgid aige. Mar sin, chan eil cunnart mòr ann gum bi gainnead airgid aig Coimisean Fearainn na h-Alba. Chan eil eàrlais shusbainteach aige, agus tha na so-mhaoinean is fèicheanasan uile aige air an cumail ann an sterling agus, mar sin, chan eil ìre an rèidh no ìre an ruith-airgid nan cunnart dha.

Thathar ag aithneachadh so-mhaoinean ionmhasail air an Aithris air Suidheachadh Ionmhasail nuair a thig Coimisean Fearainn na h-Alba gu bhith na phàrtaidh do chumhachan cunradail na h-ionnsramaid ionmhasail no, airson nithean a gheibhear ann am malairt, nuair a tha na nithean no seirbheisean air an libhrigeadh. Tha so-mhaoinean ionmhasail air an dì-aithneachadh nuair a tha na còraichean cunradail gan cur às no nuair a chaidh an so-mhaoin a thar-chur. Chan eil so-mhaoinean eile seach airgead agus nithean a gheibhear ann am malairt aig Coimisean Fearainn na h-Alba. Cha robh nithean malairt a

gheibhear sam bith ann am-bliadhna ach ro-phàighidhean Chan eil ro-phàigheadh a rèir mìneachadh ionnstramaid reachdail. Mar sin, chan eil anns an ionnstramaid reachdail ach airgead is nithean co-ionann ri airgead, agus gheibhear fiosrachadh ann an Nòta 6. Chan eil riadh air nithean a gheibhear ann am malairt agus tha iad a’ nochdadh aig an luach ainmeach, an dèidh solar airson damaiste fhàgail às.

Thathar ag aithneachadh fhèicheanasan ionmhasail anns an Aithris air Suidheachadh Ionmhasail nuair a thig Coimisean Fearainn na h-Alba gu bhith na phàrtaidh do chumhachan cunradail na h-ionnsramaid ionmhasail no, airson nithean ri phàigheadh ann am malairt, nuair a gheibhear na nithean no seirbheisean. Tha fèicheanasan ionmhasail air an dì-aithneachadh nuair a tha am fèicheanas air a choileanadh, is e sin, nuair a tha am fèicheanas air a phàigheadh no air a chur às. Chan eil fèicheanasan eile seach nithean ri phàigheadh ann am malairt aig Coimisean Fearainn na h-Alba. Chan eil riadh air nithean ri phàigheadh ann am malairt, agus tha iad a’ nochdadh aig an luach ainmeach.

11 Gealltanasan fo lìosan

Tha an t-iomlan as lugha a dh’fhaodadh a bhith ann airson pàighidhean gabhalach san àm ri teachd ri fhaicinn sa chlàr gu h-ìosal airson gach fear de na h-amannan obrachaidh. Tha fèicheanasan fo liosaichean obrachaidh bho 31 Màrt 2022 air an dèanamh suas de

	2023	2022
Togalaichean	£000	£000
Gun a bhith nas fhaide na aon bhliadhna	-	36
Nas fhaide na aon bhliadhna agus gun a bhith nas fhaide na còig bliadhna	-	-
Nas fhaide na còig bliadhna	-	-

Bha gabhail aig Coimisean Fearainn na h-Alba air Taigh Longman gu ruige Màrt 2023.

12 Tachartasan an dèidh làimhe

Chan eil na h-aithrisean ionmhais is nòtaichean a’ dèiligeadh ri tachartasan a’ gabhail àite an dèidh a’ cheann-latha nuair a chaidh aonta a thoirt seachad airson foillseachadh. Far an robh tachartasan a’ gabhail àite ron latha seo a’ toirt fiosrachaidh mu dheidhinn chùisean mar a bha iad air 31 Màrt 2023, chaidh na figearan anns na h-aithrisean ionmhais agus nòtaichean atharrachadh anns gach seagh bunaiteach gus buaidh an fhiosrachaidh seo a shealltainn.

13 Fios mu roinnean

Fo IFRS 8, feumar roinnean obrachaidh a bhith air an comharrachadh a rèir aithisgean air an taobh a-staigh a bhios air an ath-sgrùdadh gu cunbhalach leis a' phrìomh neach-co-dhùnaidh obrachaidh gus goireasan a riarachadh dhan roinn agus gus a choileanadh a mheasadh.

Bidh Coimisean Fearainn na h-Alba ag aithris fiosrachadh roinneil stèidhichte air na raointean prìomhachais agus builean a tha air am mìneachadh sa Phlana Ro-innleachdail agus air aontachadh leis an sgioba-stiùiridh agus leis a' Bhòrd. Tha poileasaidhean cunntasachd nam builean air am feumar aithris co-ionann ris na poileasaidhean cunntasachd a tha air am mìneachadh ann an nòta 1 ([taobh-duilleig 52](#)).

Ann an 2022--23 libhrig Coimisean an Fhearainn na h-Alba am prògram obrach tro na raointean prìomhachais a leanas mar a tha air am mìneachadh ann an earrann Aithisg Coileanaidh ([taobh-duilleig 18](#)) den aithisg bhliadhnail.

Tha an clàr a' taisbeanadh fiosrachadh riaghlaidh mu theachd a-steach agus caiteachas co-cheangailte ris na roinnean obrachaidh airson na bliadhna a thàinig gu crìch air 31 Màrt 2023.

Chan eilear ag aithris air so-mhaoin is fèicheanasan eile air stèidh roinneil seach nach eil iad nam pàirt den ath-sgrùdadh cunbhalach leis an luchd-stiùiridh gus co-dhùnaidhean a dhèanamh mu ghoireasan a thèid a riarachadh dhan roinn no gus a choileanadh a mheasadh.

Caitheamh sa bhliadhna a chrìochnaich air 31 Màrt 2023

	Prìomh Chosgaisean Obrachaidh	Prìomhachas				Iomlan
		1	2	3	4	
Cosgaisean nan Coimiseanairean	71	-	-	-	-	71
Cosgaisean Luchd-obrach	927	32				959
Seirbheisean Corporra	238	-	-	-	-	238
Conaltradh is tachartasan	91	-	-	-	-	91
Cosgaisean eile		9	15	121	4	149
Iomlan	1327	41	15	121	4	1508

Prìomhachas 1 - Ath-leasachadh còraichean fearainn

Prìomhachas 2 - Sealbh Fearainn Ciallach

Prìomhachas 3 - Ag ath-leasachadh margaidhean fearainn

Prìomhachas 4 - Coimiseanair Tuathanachas Màil

Scottish Government
Riaghaltas na h-Alba
gov.scot

STIÙIREADH GU COIMISEAN FEARAINN NA H-ALBA BHO MHINISTEARAN NA H-ALBA

1. Tha Ministearan na h-Alba, ann an co-rèir ri Earrann 19 de dh'Achd Ath-leasachaidh an Fhearainn (Alba) 2016, a' toirt seachad le seo an stiùireadh a leanas.
2. Cumaidh an aithris air na cunntasan airson na bliadhna ionmhais a chrìochnaich air 31 Màrt 2018, agus gach bliadhna às dèidh sin, ri prionnsapalan cunntasachd agus riatanasan foillseachaidh a gheibhear ann an Leabhran an Riaghaltais airson Aithrisean Ionmhasail (FRem) a tha an gnìomh sa bhliadhna dhan deach an aithris air na cunntasan ullachadh.
3. Thèid na cunntasan ullachadh gus sealladh fìor agus cothromach a thoirt seachad biodh na cunntasan air an deisealachadh air chor 's gun toir iad sealladh fìor agus cothromach den teachd-a-steach is caiteachas is sruthan-airgid airson na bliadhna ionmhasail, agus de chor a' ghnòthaich mar a bha e aig ceann na bliadhna ionmhasail.
4. Thèid na cunntasan ullachadh gus sealladh fìor is cothromach a thoirt air teachd-a-steach, caiteachas agus sruthan airgid airson na bliadhna ionmhais, agus air an t-suidheachadh aig deireadh na bliadhna ionmhais.

Chaidh làmh a chur ri seo le ùghdarras Ministearan na h-Alba.

10 Cèitean 2018

SCOTTISH LAND COMMISSION
COIMISEAN FEARAINN NA H-ALBA

Cuir fios thugainn

Coimisean Fearainn na h-Alba
An Lòchran,
10 Àrainn Inbhir Nis
Inbhir Nis
IV2 5NA

@ info@landcommission.gov.scot

☎ 01463 423 300

🌐 www.landcommission.gov.scot

Lorg sinn air:

